

Doctor Martin Luther,

meie õige usso üleswõtja, kes nüüd 300 aasta eest
täielise Bibli-ramato rahwa kätte andis.

Ma-rahwa K a l e n d e r

ehf

T ä h t - r a m a t

1845

Ajastaja päle, perran

Jesanda Jesuse Kristuse

sündimist.

Sel ajastajal om 365 päewa.

Tartu.

trükkitu J. E. Schünmanni käsja man.

Masfap kōidetu **10** kop. hōbb.

Mõnne sündinu asja mäletus ja arw.

ajastaiga.

Maailma loomistest arwata	5794
Jeesanda Jeesuse Kristuse sündimistest	1845
Larto-lina eddimestest ehitamistest	815
Kui ristiusk Lihwlandi-male tulli	659
Lutteruse õige usu ülesõõtmistest	328
Kui Lutteruse õige usu ülesõõtmistest Lihwlandi-male tulli	523
Kui Peterburi-lina nakkati ehitama	142
Kui meie nia Wennerigi wallitsuse alla sai	135
Wõrro-lina ehitamistest	60
Meie Keisri-herra Nikolai Pawlowitsi sündimistest	49
Larto surekoli (säädmistest)	43
Kui Prantsus Wenne-male tulli, nink pallanu Moskwa linast wälja aeti	33
Kui Lihwlandi-maal prius kuluteti	26
Kui meie armolik Keisri-herra Nikolai Pawlowits nakkis wallitsema	20
Kui se perramenne suur henge kirjotamine meie maal oli	11
Kui Jummal-orjust kertun wastse kerko-sädukse perra nakkati piddama	11

Kalendri-tähte selletamine.

● noor ka.	ödd. öddangul.
● eddimenne werand.	n. naddal.
● täus ku.	f. fel.
● perramenne werand.	t. tund.
P. pühha.	m. minuti.
p. perrast, nink päiw.	e. f. enne keskpäiwa.
hom. hommungul.	p. f. päle keskpäiwa.
öf. öfel.	

Kats ristikest (**) päiwa arwo man näutiwa, et om kono- wai kerko-pühha, mes kertun pühhändetas. Üts ristikenne (*) päiwa arwo tähhe een näutap, et kohus nink toli säratsel päiwal ei peta.

Elma muudmisse omma nida ülespantu, kui 1843 ollima.

I. Januar.

31 päiwa.

Wastse ajastaja ku.

Sa ajastaiga ennistat, Ja annat siggidust; Sa meie sõand rõmustat, Nink annat linnitust.

**1 Eesp.	Wastse aj. p.	pehme
2 Iõisip.	Abel, Set	
3 Kolmap.	Enok	● f. 10, 38 m. hom.
4 Neljap.	Metusala	
5 Redi	Simeon	ilmakesse
**6 Poolp.	Kolme fun. p.	

1. P. p. 3. Kuna. p.	Jesüs 12 ajastaiga wanna. Luk. 2, 41 — 52.	
7 Pühhap.	Mektior	
8 Eesp.	Erart	ajoti
9 Iõisip.	Kasper	lumme
10 Kolmap.	Pawli p.	
11 Neljap.	Higinus	⊙ f. 4, 7 m. p. f. p.
12 Redi	Rein	
13 Poolp.	Hilaris	hopi.

2. P. p. 3. Kunn. p.	Saja Kanan, Kalilea maal. Jan. 2, 1—11.	
14 Pühhap.	Robert	
15 Eesp.	Weliks	kulmetap;
16 Iõisip.	Erdmann	
17 Kolmap.	Tõnnise p.	lät
18 Neljap.	Ewraim	jälle
19 Redi	Sara	
20 Poolp.	Wab. Sebast.	@ f. 3, 42 m. hom.

3. P. p. 3. Kun. p	Piddalitõbbine ja päimihhe fullane.	Matt. 8, 1—13.
21 Pühhap.	Neta	
22 Eesp.	Wintsent	fullase.
23 Iõisip.	Potta	öfel
24 Kolmap.	Timoteus	
25 Neljap.	Pawli ümbre.	● f. 8, 22 m. ödd.
26 Redi	Hans	weidi
27 Poolp.	Krisostomus	kahhan

4. P. p. 3. Kunn. p.	Jesüs laiwan merre pääl. Matt. 8, 23—27.	
28 Pühhap.	Karel	
29 Eesp.	Samuel	dauu.
30 Iõisip.	Ida	
31 Kolmap.	Anno	kõlmetap.

1. Januatil tõssep päiw: f. 8, 32 m. lät alla: f. 3, 28 m.
10. — — — — — 8, 16 — — — — 3, 44 —
20. — — — — — 7, 55 — — — — 4, 5 —

Oh Jummal kána essi Se aja raskeust, Nink las neid inimissi
Münd tutta hallestust. Sa Jēsand toidat kif, Mes ellap, armo
labbi. Oh! sada meil' ka abbi, Nink olle hallelit.

1 Neljap.	Prigitta	
*2 Redi	Küündle p.	● f. 6, 47 m. hom.
3 Poolp.	Hanna	parras
5. P. p. 3. Kunn. p. Umbrohi nisso sean. Matt. 13, 24—30.		
4 Pühhap.	Weronika	
5 Eesp.	Agata	külm
6 Iõisip.	Perent	
7 Kolmap.	Nikart	ilm;
8 Neljap.	Salomon	
9 Redi	Polli	
10 Poolp.	Ebbo	● f. 8, 33 m. hom.

9. P. enne lihhamõtte. Tõteggija winamæn. Matt. 20, 1—16.

11 Pühhap.	Rosa	
12 Eesp.	Karolina	felge
13 Iõisip.	Penigna	ilma;
14 Kolmap.	Waltin	
15 Neljap.	Israël	rohke
16 Redi	Juliana	
17 Poolp.	Konstanzia	● f. 12, f. p.

8. P. enne lihh. Semen mitmesugg. ma pääs. Luf. 8, 4—15.

18 Pühhap.	Konfordia	
19 Eesp.	Sanna	lumme
20 Iõisip.	Eufarius	saddo,
21 Kolmap.	Efajas	
22 Neljap.	Petri p.	parras
*23 Redi	Redi ja Poolp.	
*24 Poolp.	enne lihha heite.	● f. 8, 23 m. hom.

7. P. enne lihh., ehk Paasto p. Kristusse kannatam. Luf. 18, 31—43.

25 Pühhap.	Wiktor	
26 Eesp.	Nektor	talwe
27 Iõisip.	Paasto p.	ilm.
28 Kolmap.	Luhha p.	

1. Webruaril tõssep päiw: f. 7, 26 m. lät alla: f. 4, 34 m.
10. — — — — — 7, 3 — — — — 4, 57 —
20. — — — — — 6, 37 — — — — 5, 23 —

Mul rõmus henda nanda So merrepalgega, Kui ma pääs mul
om hädä, Ehk kui ma ärralä. Eis tahha ma täus rõmo So
perra kaeda, Nink sinno ja so armo ka koolden tunništa.

1 Neljap.	Albinus	
2 Redi	Lowisa	külma ilma
3 Poolp.	Kunifunde	
1. P. Paastun. Kristust kiusatas kurratist. Matt. 4, 1—11.		
4 Pühhap.	Adrian	● f. 3, 40 m. hom.
5 Eesp.	Meta	
6 Iõisip.	Kotwrid	külm lät
*7 Kolmap.	Walt. Kolmap.	
8 Neljap.	Perpetua	fõrwembas.
9 Redi	Mit	
10 Poolp.	Mina	

2. P. Paastun. Kananea ma naine. Matt. 15, 21—28.

11 Pühhap.	Konstantin	● f. 10, 6 m. ödd.
12 Eesp.	Kregor	
13 Iõisip.	Ernst	hå
14 Kolmap.	Zakarias	talwe te;
15 Neljap.	Lugus	
16 Redi	Aleksander	
17 Poolp.	Truta	pilwitse

3. P. Paastun. Kristus ajap kurratit wälja. Luf. 11, 14—28.

18 Pühhap.	Kabriel	● f. 6, 47 m. ödd.
19 Eesp.	Josep	
20 Iõisip.	Rupert	ilma
21 Kolmap.	Venedikt	
22 Neljap.	Kawael	külme;
23 Redi	Teowil	
24 Poolp.	Kasimir	

4. P. Paastun. Kristus sõdap 5000 meest. Jan. 6, 1—15.

*25 Pühhap.	Maria ful. p.	● f. 9, 27 m. ödd.
26 Eesp.	Emanuel	
27 Iõisip.	Kusta	tap
28 Kolmap.	Kideon	
29 Neljap.	Lina	kauniste.
30 Redi	Nat	
31 Poolp.	Zoots	

1. Martsil tõssep päiw: f. 6, 15 m. lät alla: f. 5, 45 m.

10. — — — — — 5, 52 — — — — 6, 8 —
20. — — — — — 5, 26 — — — — 6, 34 —

IV. April.

30 päiwa.

Türri ku.

Woimust wõtnu Om nüüd Jeesus tõest, Ke om jättnu Ello
meie eest. Temma wain om lõppet, Jeesus meile walmistet,
Ee se tahhap Saap ka õnsas nüüd.

5. P. Paastun.	Jesuse päle heidetas kivime.	Jan. 8, 46—59.
1 Pühhap.	Lora	● f. 11, 10 m. ödd. rohke lumme saddo;
2 Eesp.	Tio	
3 Tõisip.	Werdinand	
4 Kolmap.	Ambrosius	
5 Neljap.	Matxim	
6 Redi	Zõlestin	
7 Poolp.	Aron	
6. P. Paastun.	Jesuse sissetullemine Jerusalemma.	Matt. 21, 1—9.
8 Pühhap.	Urbe päiw.	● f. 8, 59 m. hom. külmetap; selge ilm;
9 Eesp.	Laus	
10 Tõisip.	Ezekiel	
11 Kolmap.	Hermann	
**12 Neljap.	Suur neljap.	
**13 Redi	Suur redi	
14 Poolp.	Joel	
Kristuse ülestõõsemine. Mark. 16, 1—8.		
**15 Pühhap.	1. Pühhap. püh.	● f. 1, 7 m. öf. pilwite pehme
**16 Eesp.	2. Pühhap. püh.	
**17 Tõisip.	Ignazius	
*18 Kolmap.	Walerian	
*19 Neljap.	Simon	
*20 Redi	Saul	
**21 Poolp.	Jim	
1. P. v. Krist. ülest. p.	Jesus näud. henda Jünger.	Jan. 20, 19—31.
22 Pühhap.	Rajus	● f. 11, 44 m. e. f. p. sulla
23 Eesp.	Türri päiw	
24 Tõisip.	Albert	
25 Kolmap.	Markuse päiw	
26 Neljap.	Ezekias	
27 Redi	Anastassius	
28 Poolp.	Terefia	
2. P. v. Krist. ülest. p.	Kristus hõ Parijus.	Jan. 10, 12—16.
29 Pühhap.	Reimund	ilma
30 Eesp.	Erast	

1. Aprilil tõsses päiw: f. 4, 56 m., lät alla: f. 7, 4 m.
10. — — — — — 4, 33 — — — — — 7, 27 —
20. — — — — — 4, 9 — — — — — 7, 51 —

V. Mai.

31 päiwa.

Pehhe: ku.

Meid tõmba siist D Jeesus Krist, So perra, et me läme Ka
taiwate, Nink ellame So man, nink rõmo ndeme.

1 Tõisip.	Wilip. ja. Jak. p.	jahhe;
2 Kolmap.	Sigmund	● f. 3, 55 m. p. f.
3 Neljap.	Risti lõidm. p.	öfel
4 Redi	Selma	külmetap;
5 Poolp.	Kotard	
3. P. v. Krist. ülest. p.	Krist. ärraminnemissest.	Jan. 16, 16—23.
6 Pühhap.	Tidrik	lumme
7 Eesp.	Tetta	saddo;
8 Tõisip.	Hiob	● f. 5, 45 m. ödd. lät lâm;
*9 Kolmap.	Niggola p.	
10 Neljap.	Kordian	
11 Redi	Yankrazius	
12 Poolp.	Nero	
4. P. v. Krist. ülest. p.	Krist. towot. rõmust. läbhät.	Jan 16, 5—15.
13 Pühhap.	Servazius	mele.
14 Eesp.	Kristian	pifne;
15 Tõisip.	Sohwi	● f. 8, 12 m. hom. illusa surwe
16 Kolmap.	Peep	
17 Neljap.	Anton	
18 Redi	Erif	
19 Poolp.	Wilemon	
5. P. v. Krist. ülest. p.	Öigest palw. piddamissest.	Jan. 16, 23—30.
20 Pühhap.	Pil	ilma
21 Eesp.	Trina	wäga
22 Tõisip.	Emilie	● f. 2, 55 m. öf. läämi
23 Kolmap.	Leontine	
**24 Neljap.	Krist. taew. m. p.	
25 Redi	Urban p.	
26 Poolp.	Eduard	
6. P. v. Krist. ülest. p.	Kui se rõmust. saap tullem.	Jan. 15, 26—16, 4.
27 Pühhap.	Ludo	ilm.
28 Eesp.	Willem	
29 Tõisip.	Mats	
30 Kolmap.	Wigand	
31 Neljap.	Nelli	

1. Mail tõsses päiw: f. 3, 45 m., lät alla: f. 8, 15 m.
10. — — — — — 3, 26 — — — — — 8, 34 —
20. — — — — — 3, 10 — — — — — 8, 50 —

Jummal tassast wihma anna Edamel, kumb kuim kui liiw,
Tawast ömie päle kanna, Kasta omma maad, kumb kuim. Pühha
Waimo andekest, Pässe essi üllewast, Mi kui jö mo päle joosta,
Nink mo terwet soand kasta.

1 Redi	Rotsalt	☉ f. 5, 30 m. hom.
2 Poolp.	Emma	jahhe

Bühha Waimo wälja kalbaminne. Jan. 14, 23—31.

**3 Pühhap.	1. Suw. pühha	pitse
**4 Eesp.	2. Suw. pühha	nink
5 Tõisip.	Ponimajius	wihm
6 Kolmap.	Artus	☉ f. 1, 5 m. ds.
7 Neljap.	Lufrezia	
8 Redi	Medardus	
9 Poolp.	Pertram	

Kolmainusse pühha. Jesus ja Nikodemus. Jan. 3, 1—15.

10 Pühhap.	Blawius	taiwas
11 Eesp.	Parnabas	felle
12 Tõisip.	Tina	☉ f. 5, 14 m. odd.
13 Kolmap.	Tobias	tap;
14 Neljap.	Tetlow	
15 Redi	Widi päiw	
16 Poolp.	Justina	

1. P. p. Kolm. p. Rikkas mees ja Patsarus. Luk. 16, 19—31.

17 Pühhap.	Nikander	pitne
18 Eesp.	Homer	felge
19 Tõisip.	Kert	
20 Kolmap.	Wlorian	
21 Neljap.	Rahel	
22 Redi	Ziit	☉ f. 6, 17 m. odd.
23 Poolp.	Pasilius	

2. P. p. Kolm. p. Suur öddango södamaig. Luk. 14, 16—24.

**24 Pühhap.	Jani päiw	lämme
**25 Eesp.	Wio	ilma.
26 Tõisip.	Jeremias	
27 Kolmap.	7 maggajide p.	
28 Neljap.	Josua	
*29 Redi	Petre Pawli p.	☉ f. 4, 9 m. p. f.
30 Poolp.	Pawli mället. p.	

1. Junil tõsses päiw:	f. 2, 58 m.,	lät alla: f. 9, 2 m.
10. — — — — —	2, 55 — — — —	9, 5 — — — —
20. — — — — —	2, 58 — — — —	9, 2 — — — —

Eis õnnista nüüd armoga, Et ma meil wiija annap. Ja,
fik saap tõrda minnema, Kui Eisa hole kannap. Ei hal, ei rässte
kurja te, Kui Jummal mõttap heldeste, Me põlde essi kaitfa.

3. P. p. Kolmain. p. Arrakaddonu lammas. Luk. 15, 1—10.

**1 Pühhap.	Seobald	ilm lät
2 Eesp.	Haina Maria p.	wih;
3 Tõisip.	Kornel	male.
4 Kolmap.	Ulrik	☉ f. 7, 50 m. hom.
5 Neljap.	Anselm	
6 Redi	Hektor	
7 Poolp.	Jonatan	

4. P. p. Kolmain. p. Olge armolikko. Luk. 6, 36—42.

8 Pühhap.	Kilian	paljo
9 Eesp.	Hin	wih;
10 Tõisip.	7 welliste p.	ma.
11 Kolmap.	Rora	☉ f. 5, 7 m. hom.
12 Neljap.	Hindrik	
13 Redi	Margrete p.	
14 Poolp.	Ponawent	

5. P. p. Kolmain. p. Petre kalla tomus. Luk. 5, 1—11.

15 Pühhap.	Apostl. lahikum.	lämme
16 Eesp.	Hermine	wih;
17 Tõisip.	Aleksius	ma.
18 Kolmap.	Rosina	
19 Neljap.	Laura	
20 Redi	Elias	
21 Poolp.	Daniel	

6. P. p. Kolmain. p. Wariseerde õigus. Matt. 5, 20—26.

22 Pühhap.	Mar. Madd. p.	☉ f. 9, 12 m. hom.
23 Eesp.	Õskar	taiwas
24 Tõisip.	Kristina	lät
25 Kolmap.	Jakabi p.	jälle
26 Neljap.	Anna	fel;
27 Redi	Marta	
28 Poolp.	Plato	

7. P. p. Kolmain. p. Kristus sõdap 4000 meest. Mark. 8, 1—9.

29 Pühhap.	Pedo	ges.
30 Eesp.	Walter	☉ f. 12, 27 m. ds.
31 Tõisip.	Erm	

1. Julil tõsses päiw:	f. 3, 13 m.,	lät alla: f. 8, 47 m.
10. — — — — —	3, 28 — — — —	8, 32 — — — —
20. — — — — —	3, 48 — — — —	8, 12 — — — —

III. August. 31 päiva. Põimo: ku.

Mes ma woip kanda eäle, Kif sedda Island sadap. Kif inni-
messe hool nink to, Mes temma kunnap, külwap, Om tõtteste lites
rühhi to, Kui Jummal hoolt ei kanna, Nink õnnistust ei anna.

1 Kolmap.	Petri wang.	
2 Neljap.	Moses	marro
3 Redi.	August	
4 Poolp.	Eleasar	tuul;

8. P. v. Kolm. p.	Kawwala Prohweti.	Matt. 7, 15—23.
5 Pühhap.	Oswald	● f. 3, 4 m. p. f.
6 Eesp.	Krist. arrasell. p.	
7 Tõisip.	Tinno	piine
8 Kolmap.	Kotlip	
9 Neljap.	Roman	põud;
10 Redi.	Lauwitsse p.	
11 Poolp.	Olga	kuiw

9. P. v. Kolm. p.	Illekohtune majapiddaja.	Lut. 16, 1—9.
12 Pühhap.	Klara	● f. 8, 14 m. õdd.
13 Eesp.	Ello	
14 Tõisip.	Eusebius	ilm
*15 Kolmap.	Rõa Maria p.	
16 Neljap.	Isak	
17 Redi.	Henning	nink
18 Poolp.	Lena	

10. P. v. Kolm. p.	Jerusalemi lina arrahäetamine.	Lut. 19, 41—48.
19 Pühhap.	Sevald	lõmmi;
20 Eesp.	Vernard	● f. 11, 21 m. õf.
21 Tõisip.	Rut	
**22 Kolmap.	Wilipert	saotse
23 Neljap.	Zakheus	
24 Redi.	Päärtle p.	ilma
25 Poolp.	Ludwik	

11. P. v. Kolm. p.	Wariseer ja müütnik.	Lut. 18, 9—14.
26 Pühhap.	Natalia	
27 Eesp.	Jeppart	pitwi;
28 Tõisip.	Augusta	● f. 7, 11 m. hom.
*29 Kolmap.	Jani pā mah. l. p.	
**30 Neljap.	Benjamin	ne
31 Redi.	Rebekka	

1. Augustil tõssep päiw: f. 4, 14 m., lät alla: f. 7, 46 m.
10. — — — — — 4, 37 — — — — — 7, 23 —
20. — — — — — 5, 2 — — — — — 6, 58 —

IX. September. 30 päiva. Mõhkle: ku.

Kif om nüüd Jummal voimetu, Mes lasst kaswada. Sa ku-
lit mes me pallelnu, Sis kule tenno ka.

1 Poolp.	Egidius	lät
12. P. v. Kolm. p.	Keleto ja kermeto innimenne.	Mark. 7, 31—37.
2 Pühhap.	Elisa	
3 Eesp.	Perta	● f. 12, õf.
4 Tõisip.	Meus	
5 Kolmap.	Natanael	jahhes
6 Neljap.	Mango	das;
7 Redi.	Regina	
*8 Poolp.	Mar. sündim. p.	udfutsse

13. P. v. Kolm. p.	Halletik Samaritiline.	Lut. 10, 23—37.
9 Pühhap.	Pruno	ilma;
10 Eesp.	Goštenes	
11 Tõisip.	Kerard	● f. 2, 13 m. p. f.
12 Kolmap.	Sirus	
13 Neljap.	Anu	külm
*14 Redi.	Risti üllend. p.	wihm;
15 Poolp.	Nikodemus	

14. P. v. Kolm. p.	Kümme piddalitõbbist.	Lut. 17, 11—19.
16 Pühhap.	Bina	külme;
17 Eesp.	Lambert	tap
18 Tõisip.	Titus	
19 Kolmap.	Werner	● f. 12, 46 m. lõun.
20 Neljap.	Madde	
21 Redi.	Mattensse p.	õfel.
22 Poolp.	Morits	

15. P. v. Kolm. p.	Mammona orjusselt.	Matt. 6, 24—34.
23 Pühhap.	Hosea	faddo
24 Eesp.	Jani samisse p.	
25 Tõisip.	Kleowas	nink
*26 Kolmap.	Jani oppetaj. p.	● f. 1, 18 m. lõun.
27 Neljap.	Ido	
28 Redi.	Wenzel	reis;
29 Poolp.	Mõhkle päiw	

Boimo pühha.
**30 Pühhap. | Põimo pühha | fe.

1. Septembril tõssep päiw: f. 5, 32 m., lät alla: f. 6, 28 m.
10. — — — — — 5, 54 — — — — — 6, 6 —
20. — — — — — 6, 19 — — — — — 5, 41 —

X. Oktober.

31 päiwa.

Wina: fu.

Oh helde Eſſa anna ſa, Et ma nüüd häste pruſis ſa, Mes ſinno käest ſai mulle. Ni ſaap ſis tööst So armo eest, Ka eiget tittuſt ſulle.

*1 Eeſp.	M. ſait. ja eenp. p.	utsune
2 Iõifip.	Wolrad	● f. 11, 43 m. hom.
3 Kolmap.	Jairuſ	nint
4 Neljap.	Pranz	wihmane
5 Redi	Amalia	
6 Poolp.	Wides	

17. P. v. Kolm. p.	Wetobbin.	Luk. 4, 1 — 11.
7 Pühhap.	Simſon	lummi
8 Eeſp.	Siraf	faddap;
9 Iõifip.	Jaaf	● f. 10, 1 m. hom.
10 Kolmap.	Wai	ilm lät
11 Neljap.	Purkart	
12 Redi	Walwrid	
13 Poolp.	Albrecht	

18. P. v. Kolm. p.	Euremb läst ſadusſen.	Matt. 22, 34 — 46.
14 Pühhap.	Kai	kūmale
15 Eeſp.	Hedwig	tuline
16 Iõifip.	Kalluſ	
17 Kolmap.	Emil	
18 Neljap.	Lukaſſe p.	● f. 1, 29 m. dſ.
19 Redi	Kirko uſſu par. p.	
20 Poolp.	Wendelin	

Kirko õige uſſu illeswõtmiſſe pühha.

**21 Pühhap.	Kirk. õige uſ. illesw. p.	
*22 Eeſp.	Katta	ilm;
23 Iõifip.	Gewerin	taiwaſ
24 Kolmap.	Salome	● f. 8, 1 m. ödd.
25 Neljap.	Kriſpin	iſſ
26 Redi	Liſa	
27 Poolp.	Jeetſ	

20. P. v. Kolm. p.	Saja reimaſ.	Matt. 22, 1 — 14.
28 Pühhap.	Simon, Juda	pilwin;
29 Eeſp.	Helſ	jahhe
30 Iõifip.	Upſalon	
31 Kolmap.	Wolfgang	

1. Oktobril töſſep päim: f. 6, 47 m., lät alla: f. 5, 13 m.

10. — — — — — 7, 9 — — — — 4, 41 —

20. — — — — — 7, 34 — — — — 4, 26 —

XI. November.

30 päiwa.

Märdi: fu.

Se ſõnna om neil jätta tääd, Nint tenno ei ſa neile. Se meie man om ilma päd, Ke abbi annap meile. Eht wõtwa nemma meift, Hääd ello, laſt nint naiſt! Eaſ minna ärra käest, On neil ei olle ſeſt. Meil ſaap weel taiwaſ jama.

1 Neljap.	Pühhide p.	
2 Redi	Hengide p.	● f. 2, 42 m. dſ.
3 Poolp.	Mahum	pilwine

21. P. v. Kolm. p.	Kunninga-mihhe poig.	Jan. 4, 47 — 54.
4 Pühhap.	Dt	ilm;
5 Eeſp.	Enno	wihmane
6 Iõifip.	Pinnert	nint
7 Kolmap.	Eſau	
8 Neljap.	Aleksandra	
9 Redi	Teodor	
10 Poolp.	Martin Lutter	● f. 6, 13 m. hom.

22. P. v. Kolm. p.	Kawwal ſullane.	Matt. 18, 23 — 35
11 Pühhap.	Martin piiskop	ſaone;
12 Eeſp.	Jonaſ	parras
13 Iõifip.	Paap	
14 Kolmap.	Widriſ	
15 Neljap.	Leopold	
16 Redi	Annit	● f. 1, 28 m. idun.
17 Poolp.	Hugo	

23. P. v. Kolm. p.	Tatſino rahha.	Matt. 22, 15 — 22.
18 Pühhap.	Eſra	kūlm;
19 Eeſp.	Elifabet	tuul;
**20 Iõifip.	Amoſ	
*21 Kolmap.	Mar. ohwerd p.	
22 Neljap.	Abhaſ	
23 Redi	Klement	● f. 4, 39 m. hom.
24 Poolp.	Jofiaſ	

**25 Pühhap.	Koolnuide mälletuſſe pühha.	
26 Eeſp.	Katrina p.	utsune
27 Iõifip.	Konrad	nint
28 Kolmap.	Pabbo	pilwine
29 Neljap.	Künter	
30 Redi	Reinnart	
	Andreſſe p.	

1. Nowembril töſſep päim: f. 8, 2 m., lät alla: f. 3, 58 m.

10. — — — — — 8, 21 — — — — 3, 39 —

20. — — — — — 8, 39 — — — — 3, 21 —

XII. Tezember. 31 päiwa. Talwiste-pühha ku.

Kige ilma õnnistus, Kige rahwa rõmustus Nakkap ilma tul-
tema, Et ta meid mois õnnista.

1 Poolp. | Arnold | ☉ k. 8, 30 m. ödd.

1. Krist. tullem. p. Kristusse sisetullem. Jerusal. Matt. 21, 1-9.

2 Pühhap.	Kärsna	
3 Eesp.	Kola	lāppe
4 Toisip.	Parba	
5 Kolmap.	Sabina	ilm.
**6 Neljap.	Niggola p.	
7 Redi	Tonni	wihm nink
8 Poolp.	Maria sam. p.	

2. Krist. tullem. p. Wiimse-päiwa tähhe. Luk. 21, 25-30.

9 Pühhap.	Rudolw	lumme
10 Eesp.	Judit	☉ k. 1, 14 m. öf.
11 Toisip.	Woldemar	
12 Kolmap.	Detilia	rätsako;
13 Neljap.	Luzia	
14 Redi	Nikassus	kange
15 Poolp.	Hip	

3. Krist. tullem. p. Jaan wangi-tornin. Matt. 11, 2-10.

16 Pühhap.	Johanna	tule.
17 Eesp.	Pazarus	☉ k. 12, 40 m. öf.
18 Toisip.	Kristow	
19 Kolmap.	Lot	lāppe
20 Neljap.	Abraham	
21 Redi	Toma p.	ilm;
22 Poolp.	Peata	

4. Krist. tullem. p. Jani tunnistus. Jan. 1, 19-28.

23 Pühhap.	Tohwre	☉ k. 4, 12 m. ödd.
24 Eesp.	Adam, Ewa	
**25 Toisip.	1. Talwiste p.	nakkap
**26 Kolmap.	2. Talw. püh.	fälme;
27 Neljap.	Ewangel. Jaan	
28 Redi	Ilmsüta laste p.	ta;
29 Poolp.	Noa	

W. p. talw. p. Simeon ja Hanna. Luk. 2, 33-40.

30 Pühhap.	Dawid	ma.
31 Eesp.	Silwester	☉ k. 3, 48 m. p. k.

1. Tezembril tõssep päiw: k. 8, 49 m, lät alla: k. 3, 11 m.
10. — — — — — 8, 53 — — — — — 3, 7 —
20. — — — — — 8, 50 — — — — — 3, 10 —

Ujastaja aja.

- 1) Kewwaj allustap 8mal Martsil k. 7, 22 m. ödd.
- 2) Suwmi allustap 9mal Jani ku päiwal k. 4, 21 m. p. k.
- 3) Süggis allustap 11nel Mikhle ku päiwal k. 6, 33 m. hom.
- 4) Talw allustap 10nel Tezembril k. 12, 6 m. öf.

Päiwa- ja ku-warjotamisse.

Selsinnatsel aastal warjotetas päiw katškörd, nink ku katškörd, ent meie man ei olle muud nätta, kui üts ainus warjotaminne päiwa nisammate kui ku man.

Päiwa warjotus om 24mal Aprilil; allustap kel 11, 3 min. hom. nink lõppep kel 1, 21 min. päle lõun.

Ku warjotus om 2sel Novembril; allustap kel 12, 57 min. öf.; lät mustas k. 2, 36 m., nink kaop jälle k. 4, 14 min. hom.

Kirko, kruno: nink mõnne mu pühha.

Januari kuun.

1. Wastse ajastaja pühha, nink Keiserlikko Surewõrsti Prowwa Helena Pawlowna sündimisse pühha.
6. Kolme tunninga pühha.

Webruari kuun.

2. Kiuule päiw.
23. ja 24. Redi nink poolpäiw enne lihhabeite.

Martsi kuun.

7. Palwe kolmapäiw.
25. Maria tulutamisse pühha.

Aprili kuun.

12. ja 13. Suur neljapäiw nink suur redi.
15. Kristusse ülesõõsemisse pühha, terve nädal.
17. Keiserlikko Surewõrsti nink Ironiperrandaja Aleksan-
dri Nikolajewitsi sündimisse pühha.
21. Sure Keisri Prowwa Aleksandra Weodorowna
nimme pühha.

Mai kuun.

9. Niggola päiw.
24. Kristusse aiwaminnemisse pühha.

Juni kuun.

3. ja 4. Suurviiste pühha.
24. Jani päiw.
25. Sure Keisri wallitseja Erra Nikolai Pawlowitsi sündimisse pühha.
29. Petre päiw.

Juli kuun.

1. Sure Keisri Prowwa Aleksandra Weodorowna sündimisse pühha.

Augusti kuun.

6. Kristusse ärraselletamisse pühha.
15. Maria taiwaminnemisse pühha.
22. Sure Keisri Wallitseja Erra Nikolai Pawlowitsi kronimisse pühha.
29. Jani pä mahhalõmisse päiw.
30. Keiserlikko Surewürsti nink Ironiperrandaja Aleksan-
dri Nikolajewitsi nimme pühha.

Septembri kuun.

8. Maria sündimisse päiw.
14. Niisti üllendamisse päiw.
26. Jani oppetaja päiw.
30. Poimo pühha.

Oktoobri kuun.

1. Maria kaitõminne nink eenpasleminne.
21. Meie õige kirko: ussu ülesõõdmisse pühha.
22. Maria kõi: pühha Kasani linan.

Novembri kuun.

20. Sure Keisri wallitseja Erra Nikolai Pawlowitsi Ironi päle samisse pühha.
21. Maria ohwer.
25. Koolnuide mälletusse pühha.

Detsembri kuun.

6. Sure Keisri Wallitseja Erra Nikolai Pawlowitse nimme pühha.
25. Meie Jõsanda Jeesusse Kristusse sündimisse pühha. Pühhandetas ka sedda päiwa mälletusses, et Prantsusse sõawäggi sai 1812 Wennerigist wäljaajetus.

Meie sure Keisri Erra suguwõssa.

Nikolai I. tige Wennerigi üllembwallitseja ja Keiser, nink Pola:ma Kuningas, om sündinu 25dal Junil 1796. Aleksandra Weodorowna, Wenne: ja Pola: ma Keisri: ja Kuninga: prowwa, Preissi: ma Kuninga tüttar, om sündinu 1sel Julil 1798. Neide latse:

1. Aleksander Nikolajewits, Jესarewits, Suurwürst ja aujäre perrandaja, om sündinu 17nel Aprillil 1818. Temma Prowwa, se Surewürsti: Prowwa Maria Alek- sandrowna, Jესarewna, Heßen: Darmstadtli Sure- Hertfogi tüttar, om sündinu 8mal Augustil 1824. Neide latse: a) Surewürsti: preili Aleksandra Alek- sandrowna, om sündinu 18nel Augustil 1842. b) Suurwürst Nikolai Aleksandrowits, om sündinu 8mal Septembril 1843.
 2. Konstantin Nikolajewits, Suurwürst, om sündinu 9mal Septembril 1827.
 3. Nikolai Nikolajewits, Suurwürst, om sündinu 27mel Julil 1831.
 4. Mihhael Nikolajewits, Suurwürst, om sündinu 13nel Oktobril 1832.
 5. Maria Nikolajewna, Suurwürstiprowwa, om sün- dinu 6dal Augustil 1819; laulatetu se Hertfogi Erraga Maksimilian von Leuchtenberg; Neide latse: a) Se würstipreili Maria Maksimilianowna, om sündinu 4mal Oktobril 1841. b) Suurwürst Nikolai Maksimilianowits; om sün- dinu 23dal Julil 1843.
 6. Olga Nikolajewna, Suurwürsti: preili, om sündinu 30nel Augustil 1822.
- Keisri welli: Mihhael Pawlowits, Suurwürst, om sündinu 28mal Januaril 1798. Temma prowwa om: Helena Pawlowna, sündinu 28mal Detsembril 1806. Neide latse:
1. Maria Mihhailowna, Suurwürstipreili, sündinu 25dal Webruaril 1825.
 2. Elisabet Mihhailowna, Suurwürstipreili, sündinu 14nel Mail 1826.
 3. Katarina Mihhailowna, Suurwürstipreili, sündinu 16nel Augustil 1827.
- Keisri sõssare: 1. Maria Pawlowna, Saksen-Weimari- ma wallitseja Karl Widriti prowwa, sündinu 4dal We- bruaril 1786.

2. Anna Pawlowna, Hollandima Runninga Willemi II. proowa, sündinu 7mel Jan. 1795.

Eada piddamisse päiwa.

Januari:ku,

7mel: Tarto:linan suur saksa laat, 3 n.

Kuündle:ku,

2el: Willandi:linan suur saksa laat, 8 p. — 2el: Wörro:linan, 1 p. — 22el: Wörro:linan suur saksa laat, 8 p.

Jüri:ku,

19nel: Willandi:linan 1 p.

Lehe:ku,

9mal: Riggola laat, Wööbsun, Wenne piri pääl.

Jani:ku,

23dal: Jani laat, Willandi:linan, 2 p. — 26dal: Wörro:linan. — 27mel: Walga:linan. — 29mal: Petri laat, Tarto:linan. — 29mal: Petri laat, Tarmasto moisan.

Haina:ku,

2el: Karksi moisan. — 20nel: Perno:linan, suur saksa laat, 3 n.

Põimo:ku,

10nel: Walga linan. — 15nel: Helme moisan 2 p. — 24mal: Lawritse laat, Moskatsen, Põlwa kihelkonnas. — 27mel: Wastse moisan, liggi Willandilina. — 29mal: Kilinga moisan, Saarde kihelkonnas.

Mihkle:ku,

2el: Abja moisan, Halliste kihelkonnas, 2 p. — 4dal: Sindi moisan, Torri kihelkonnas, 2 p. — 4dal: Sahari laat, Räppinal, 2 p. — 6dal: Lakeberi moisan, Helme kihelkonnas. — 8mal: Kaskna moisan, Tõstama kihelkonnas. — 8mal: Põlwa kirriko man. — 8mal: Rõuge kirriko man. — 8mal: Tarto linan. — 10nel: Mõnniste moisan, Hargla: kihelkonnas. — 10nel: Oldre moisan, Helme kihelkonnas. — 13nel: Perrawere moisan, Jagubi kihelkonnas. — 14nel: Krawi laat, Krawi kõrtsi man Wanna:Anzmoisan, 2 p. — 15nel: Põljamal, 2 p. — 16nel: Kirrepi laat, Kirrepi sure te kõrtsi man, Rõngo: kihelkonnas. — 18nel: Audro moisan. — 20nel: Wedra moisan, 2 p. — 21el: Sanna moisan, Rõuge: kihelkonnas. —

24dal: Mihkle laat, Willandi linan, 2 p. — 25dal: Mihkle laat, Wörro linan. — 29mal: Mihkle laat, Tarto linan, 2 p. — 29mal: Mihkle laat, Walga linan. 2 p. — 29mal: Karmwanurme laat, Wastselinan, 2 p.

Wina:ku,

6dal: Luutsnikin, Koggoši karja:moisan, Rõuge: kihelkonnas. — 6dal: Tarmasto moisan. — 10nel: Rõo moisa laat, Pillistwerre: kihelkonnas. — 15nel: Lustiwerre moisan, Põltsama: kihelkonnas. — 15nel: Orriko laat, Orriko moisa kõrtsi man, Kambja: kihelkonnas.

Märtne:ku.

10nel: Mustwee: küllan, Torma: kihelkonnas, Peipse rannas. — 10nel: Wörro:linan.

Talwiste:ku,

6dal: Wööbsun, Wenne piri pääl, Räppina: kihelkonnas. — 27mel: Walga linan, suur saksa laat, 8 p.

Lina wahhe.

	wersta.
Tartust om	
Narwa	186½
Peterburi	324
Tallina, Põltsama . .	
kaut	186
Waska	82
Wolmeri	132
Riga	240
Perna, Helme:moisa .	
kaut	180
Willandi, Rõngo . . .	
kaut	99
Wörro	65
Petseri	109
Pihkwa	165

Jama: wahhe.

Tartust Narwa.	
Tartust om	
Tggawerre jama . . .	23
Torma	23½

	wersta.
Minnasi	25½
Ranna: Pungeljale . .	14
Wäiko: Pungeljale . .	26½
Tõhwi	21
Wokka	12
Waiwara	18
Narwa	22½
Tartust Riga.	
Tartust om	
Udderna	26
Kuigaste	24½
Tõlliste, ehk Latre . .	
jama	22½
Kulpi	18½
Trentsi	21½
Wolmeri	20
Lenzi	19
Raupa	22½
Englandi ehk Nag . .	
gofi	20½
Hilkenšwäri ehk . . .	
Parwejama	19½

	wersta.	Pihkwa te.	wersta
Neuermüli	14 $\frac{3}{4}$	Rulbi jamast	
Riga	11	Lipfi	21 $\frac{1}{2}$
Wolmrifst Perna.		Mönniste	21 $\frac{1}{4}$
Wolmrifst om		Sanna	28 $\frac{1}{2}$
Ranzo	23 $\frac{1}{2}$	Wörro	29
Ruhja	22 $\frac{1}{4}$	Wastfelina	27 $\frac{1}{2}$
Moišeküllä, ehk Laatre	21 $\frac{3}{4}$	Petseri	16 $\frac{1}{2}$
Killingi	23 $\frac{3}{4}$	Jeporski	21
Sutri	19 $\frac{1}{2}$	Korli	17
Perna	18 $\frac{3}{4}$	Pihkwa	18

**Onsa Martin Lutheruse kindel lotuse laul:
et nŕŕo waenlafed wöimust kätte ei sa.**

Ein' feste Burg ist unser Gott.

Sa olled Jumal kindel kocht
Meil mõnus kants ning odda;
Sa kaitfed meid, kui ädda-ocht
On warjand meie kodda.
Kül wañal waenlafel
Müüd näitse kindel meel,
Sest kawwaluse wäel
Ta tungib meie päl;
Ei ma peal teima sarnast.

Ei meie wäggi ullataks
Kül teima wasto panna,
Kui Jumal wahwaks taplejaks
Meil abbimeest ei anna.
Kes se on? küssid sa:
Krist Jesus, koston ma,
Jehowa üpris wäes,
Se Jēsand, kelle lääes
Jääb iggawest kōit wōlli.

Ja olleks ilm täis kurradid,
Kes tahhaksid meid neelda,
Ei meie karda ühtegit
Kül Jumal sadab keelda.
Se Ilm-kuningas
On meid kül kiusamas;
Ei jäggo ta meist sa,
Sest ta on wöimota:
Üks sõna teeb tall' otŕa.

Ei jõua kurjus lämmata
Mis sõna wälja kannab!
Se, kellel wöimus lõpmata
Meil meil' waimo andeid annab.
Kui wõtt'wad kehha meist,
Hüüt, auu, last nink naist:
Lass minna rahhuga,
Ei neil sest kassu sa:
Sest taewa riik peab meil' jama.

F. R.

Armas rahwas!

Müüd saap täus 300 aastat, et meie
pühha Pibli ramat just nida sai trükkitus
nink wäljalaotetus, kuis temma müüd meie
kään om.

Kül teie küssite, kos ta sis enne sedda
aiga olli? — Minna kōsta, temma olli wan-
gin. — Pühha kirri olli Hebreä nink Kreka
kelen üllespantu. Sedda keelt moistiwa kül
üllemba oppetaja ehk piiskopi, ent waine rah-
was es moista sest middake. Wōras olli neil
keel, wōras jäi neil ka Jummalasōnna. Kir-
kun olli ka — parrako Jummal — sest õigest nink

puhast pühha-kirja sõnnast weidi kuulda. —
 Pibli-ramat olli kül ilman, ent keake es sa tedda
 nätta, ei kuulda, ei luggeda. Ta olli wangin.
 Sis tulli meie õnnis Lutterus tedda päästma.
 Temma tõlk sedda pühha ramatut saksa keele päle
 eddimätses otsast wimatseni, nink 1545 sai
 temma selle Jhsanda tõga walmis. Sis anti
 trükja kätte, nink trükkiti Pibli ramat tuhhanda
 kaupa. Mätsse! sis pääsi Jummalasõnna, sis
 naks maad nink ilma mõda jooskma rahwa
 sekka. Meie ajal tõssiwa ka weel Pibli-kog-
 godusse mitmal maal, ja neide läbbi om Pi-
 bli-ramatul ni lai te tettu, et ta kigele pole
 woip joosta, nink kigist saap rõmoga wasta
 woetus, Runninga majan nisammute kui sanna-
 kessen. Jhsandal olgo tenno, et se kallis ra-
 mat meie õnsa Lutterusse läbbi om wallale
 päästetu. Egga nüüd ennamb keake tedda wangi
 ei panna. Sis rõmustage nüüd tõine tõist
 neide sõnnuga. (1. Tessalon. 4, 18.)

Põllo-tõ ja maiapiddamisse jäotamissest.

Monni wanna maiamees, kes need lehhed loeb,
 mõtleb ehk nenda: „Ollen ma omma ellopõlwe adra
 prukinud ja põldo nou parrast harrinud — ja nüüd
 tahhetakse mind weel ramatust õppetada, uut modi
 peäle hakkama. Küllab se nou minnust mahha-
 jääb.“ — Tõssi kül, mis sa rägid wanna sõbber!
 Ehk sa olled maast maddalast tööd teinud ja palle
 higgsi sees waewa näinud; agga siiske on sul keige
 ennamiste igga aasta loiuuste toidussest, ja mitto
 forda ka leiwest pудо olnud. Wahhest kui talw
 pikkale wenninud, ei olle sa teadnud, kust abbi otšida
 loiuustele; olled piddand neid tõstma, et mättale sa-
 nud. Olled piddand magatsin, haida ukse ette
 minnema, leiba sama, kui ommast haidast ep olnud
 ennam hiwikestgi leida. Siis ütled: „Kewwa-
 dine aeg, murrelinna aeg!“ Agga kust se tul-
 leb? Wata ümberringi, kül sa siis nääd! Miks
 moisa põllud keige ennamiste rohkeimat wilja
 kannawad, kui sinno maad? Sest, et uemmad
 ennam sõnnikut sawad, kui sinna jouad omma põl-
 lule weddada. Seäl peetakse härjapäid ehk rist-
 heina, se annab rohkeste keige kallimat loiuuste toito,
 ja peälegi teeb maad ni rammusaks, et taggajärrel
 kahhewõrra kannab, tehko perremees peäle, mis seltši
 wilja tahhes. Seäl peetakse kartuhwliid ja pan-
 naks neid kewwade hulgakeste mahha. Teh-
 hakse kül palju tööd nende kallal, maad õiete ho-
 lega harrides, sõnnikut peäle weddades, ja parrast,
 kui hakkawad kaswama, neid mullates; agga nem-
 mad tassuwad ka rohkeste tõ waewa; sest ei ükski
 willi anna ni suurt kasso, kui needsammad kartuhw-
 lid. Kuhho sa wakka rukkid mahhateed, senna
 mahhub neid kümme wakka, ja hea Ma sees anna-

wad kuus wilja ja peälegi wälja, sadik siis, kui härjapea järrel mahhatehhakse. Urwa nüüd järrel, kas ükski willi, ni kassina Ma peält, sedda kasso wäljateeb! Kus neid rohkeste maas peetakse, seal aiab rahwas, kassinalgi aastal, toidoga läbbi, sest nemmad on leiwa jätkuks innimestele, ja surusseks keige seltsi lojustele, ja peälegi kasswab igga willi joudfaste nende järrel.

Sest siis kül selgeste tunnukse, et põllo prufimist meie päiwil targeminne toimetakse, kui enne muiste; agga tõssi on ka, et kui tahhab sest täit kasso sada, siis peab öiete täie arropa peäle hakama, ja ei pea mitte Koppikaid finni piddama, kui nendega woib rublasid wäljatenida. Monni aasta on meie maal sesuggune, et härjapea seme ei tahha figgida, siis ei pea mitte kullutust kartma, waid peab sedda ostma, olgo ehk hind kallis kül, sest ta toob paljo suremat kasso sisse, kui ostminne kullutab. Nenda ei woi ka mitte sedda rahha kinnipiddada, mis kipsi-kiwvi eest maksetakse, sest ilma sedda härjapead ei kaswa. Sel kiwitolmul on immelinne rammo sees. Selle wiljale, mis essite orrakses kasswab, rohho modi, ei te temma middagid abbi; agga sellele mis lehte kannab, nenda kui hernered, leätsed, härjapead ja teised, teeb ta kaheworra joudo tahha. Sedda möda, kui sa tahhad sedda kipsi-kiwvi prufida, pead sa tedda nou parrast mahha külwama: tahhad sa härjapeast heina sada, siis wiska rohke käega, nenda et wakkama Ma peäle wak kipsi-jahho tulles; tahhad sa semet wötta, siis külwa sedda tolmo kassinamine, et mitte keik rammo wartesse ei jä. Nenda ka hernerestele ja leätstete ärra ripputa ennam kui pole jao kipsi peäle, kui hakkawad maast ülles aiaama — polest wakkast, wakkama Ma peäle, on kül — panned sa ennam, siis saad sa warsa kül, agga ei mitte wilja. —

Kui lahja Ma peäle härjapaid külwatakse, siis woib semet kohhe kipsi-tolmoga seggada, se panneb neid fermeste kasswama ja kowwaste juurduma; agga teisel aastal tulles siiski jälle kipsi-jahho peäle wisata, kui hakkawad Ma seest ülestärkama. Ärra ka põlleta kipsi kiwvi, enne kui hakkad tedda peneks tagguma; sest tulli aiab weawli-rammo temmast wälja, ja siis ei olle temmast ühtegi kasso, waid ööldakse tedda surnuks põlletud ollewad.

Põldusid jäotakse meie päiwil mitmel wiisil ja mitme jäusse. Kui tahhaksin sedda keik üllesarwada, siis peaksin sure ramato täis kirjotama. Iggaüks peab sedda jäotust sedda möda wäljaarwama, kui temma põllo-Ma lodud wiis on, ja kuidas temma tõ joud annab. Ma-rahwas woiwad ka omma moisawannematte ja õppetajatte käest nou küsida, misuggune põllo jäotamine nende kohta keige parrajaks tulles. — Agga kus on kassinad maad ja rohke tõ-joud, seal ehk woiks sesinnane wiis keigesuremat kasso sata: Te ommast pollust nelli ja ggo, ja prugi sedda wiisi:

1 aastal, te kartuhwliid peäle ja anna rohkeste sõnniko rammo.

2 aastal, külwa odre ehk muud suwvi-wilja peäle, ja selle sisse härjapaid.

3 aastal, anna härjapeale kipsi, nida aegfaste mahha, kui täies kassus on. Siis künna ülles ja te süggise ruffid peäle. Sel ei olle sõnnikut tarwis, härjapea rammust saab kül.

4 aastal on ruffid peäl ja kasswawad tuggewaste.

Sedda wiisi ei olle ühtegi kassa tarwis, waid keik maad kannawad igga aasta wilja ehk heina. Agga kelle tõ-joud kassin on, se ei woi sedda seadust eestewötta, muido temma ei ullata omma tõga ei kuigi kaugele.

Tõssi on kül, et iggaüks, kes omma põldo hak-
kab uut modi prukima, peab ennem tööd teggema
ja waewa näggema, kui ennemuiste, wanna wisi jär-
rel, ja isseärnanis on härjapea-künd ränk kül; agga
kes tahhab kosfuda, se ei pea mitte waewa põlgama,
ja pühha kirri ütleb (II. Tessal. 3 p. 10 s.) Kes
ei tahha tööd teha, se ei peagi mitte sö-
ma. Küssi agga, kas ükski tark põllomees weel
tahhab uest wisi tagganeda, kui kord hakkand sedda
prukima. Kül sa siis tunned, kas temmast kasso
tulleb. Seie kohta on Runninga Salomoni sannad
(Opp. sann. 28 peat. 19 s. ja 24 p. 30 s.) diete
ommased, ja tullesid igga põllomehele tihti mele
tulletada: Kes omma maad harrib, saab
leiba kül. Ma läksin laisa mehhe põl-
lust möda, ja wata, seal ollid ülleüldes
ohhakad tousnud ja nõggesed ollid sedda
katnud. Kui ma sedda näggin pannin ma
tähele; ma waatsin ja wõtsin õppetust sest.

Kes omma töga korraliselt wisi tahhab toime
sada, se pango ka aega tähele, et igga tö saaks
parrajal aial ettevalmistud ja tehtud. Sellepär-
rast tahhan minna igga mehhele, ja isseärnanis moisa-
tõ sundiattele juhhatamiseks, malapiddamisse ja
põllo-tõ kallendrit ülespanna, omma arro järrel, ja
keige ennamiste sedda möda, kui üks õppind maia-
mees, Kurro Herra Jermamaalt, C. von May-
dell, sedda on wäljaarwanud. Se peab igga
tööd mele tulletama, millal sedda hakkatakse ja
keif tarwidust selle kohta ettevalmistakse. Hak-
kame Jürrikuust peäle, sest et siis põllo-tööd allu-
takse. Igga ku peäle arwame nelli nädalat. Meid
päiwi, mis üllejooksewad, woib igga tark maia-mees
isse omma arro järrel ärratassuda:

Aprili: ehk Jürrri: ku.

1 Nädal.

Keif heinad, õlled ja põhhud, mis weel
alles on, weetakse latto. — Kipsi-kiwwid tau-
takse peneks ja jahwatakse jahhuks. — Jahho ja
tangud, mis suwweks tarwis, jahwatakse walmis. —
Honete ehhitamist ja parrandamist walmistakse
ette. — Kirwed, saed, mürimisse-kellad ja kastid,
haamrid, labbidad ja raud-kangid, nõrid ja naelad,
wadetakse ülle, mis pudub murretsetakse paigale,
mis wiggane parrandakse ärra. — Sütte warra,
seppise tö kohta, põlletatakse walmis. — Keif põllo-
tõ riistad, adrad, äkked ja trullid, färrud, wan-
frid, kornid ja külwi-mattid, katsutakse läbbi ja
kohhendakse ärra. — Sõnnikud weetakse kar-
tuhwi-, suwwi-nisso- ja kurre-herne-Ma peäle, ning
ka rohhoaedadesse. — Aia- ja wärrawa-puid
tehhakse walmis. — Maia-tõ kohta: walmis-
takse keif ette, et louendid, lõnga ja niri plekida.
Keif tuhka, mis suwweks tarwis lähhab, korja-
takse kokko ja pannakse kuiwalt seisma. Tõrred,
ramid ja kangapulgad pannakse walmis ja kohhen-
dakse ärra. Kewwadist sepi fedetakse. — Muu-
harja-lihha suwwiseks tarwidusseks solatakse ja
pannakse jääkeldrisse seisma.

2 Nädal.

Keif tööd lõppetatakse, mis ehk esimes-
sest nädalast järreljānud. — Härjapaid külwa-
takse rukki-orrakse peäle, kui Ma kannab, ja semet
seggatakse kipsi-jahhoga poleks. — Turgi-kaerad
tehhakse mahha, agga weel ei künata. — Rukki- ja
härjapea-kõrre Maad, mis süggise künatud,
aastatakse, kui põld kuiwaks sanud, ja se tö süg-
gise teggematta jānud. — Sõti künatakse, teesi
ja neid kohte põldudes, mis süggise künmatta jā-

nud. — Korratakse herne-maad, Jürripäwa-odra, linna-, sumwi-nisso- ja sumwi-rukki-maad, kui sünnib. — Honete ehitamisse hakkatus. — Maia-tõ kohta: Keif rohhoaias seemned pannakse walmis ja antakse kärneri kätte. Klaaslab-bade järrel wadetakse hõlega. Tappo-aed saab puhtaks tehtud ja ridwad territud. — Kangad pannakse plekima. — Keif pima-riistad wadetakse järrel ja kõhendamisse walmis.

3 Nädal

Karja loiused ja maia-linnud pannakse arruusse. Weiksed ja lambad sadetakse karja, agga sõdetakse hommiko ja õhto rohkeste lautas. — Turgi-kaerad küntakse sisse, ja aastatakse 4 ehk 5 päwa pärrast sedda. — Talwnissud aastatakse tuggewaste. — Kortust aetakse eddesi. — Jürripäwa-odrad, sumwi-rukkid ja sumwi-nissud külwatakse mahha ja küntakse sisse; ehk kui Ma weel liig määrg on, siis tehakse äkke alla mahha, (se on: maad küntakse süggawalt, külwatakse peäle ja tõmbatakse äkkega finni.) Nenda ka kurre-herned, mis seemnests tulles, herved ja leätsed tehakse mahha, küntakse ja aastatakse. Herneste peäle weetakse põhko, kus sedda wiisiks wõetud. — Rohhoaias tehakse wahwaste tööd: kuiwad oksad leikatakse pude küllest mahha, wilja-kandjad ja metsa-puud istutatakse. — Peenrad kaewatakse ümber ja külwatakse täis. — Roduste lindude audumisse aeg tulles kätte, ja peetakse nende eest tarwilist hoold. — Seemne-kartuhwliid tuakse keldrist ja Ma seest sojema kohta iddanema.

4 Nädal

Keif tööd lõpetatakse, mis kolmandamal nädalal polele jäänud. — Wina-aiaminne lõp-

peb; keif riistad korjatakse kofko ja pannakse lukkotahha. — Talwised tõ-päwad armatakse ülle ja selletakse ärra. — Honesid ehitakse, parrandakse, ja kattuksid tehakse. — Kordamist lõpetakse, odra- ja kartuhwli-maal, ja aastatakse, kui sünnib. — Jalla-innimesed, ehk waimud, kassiwad one- ja heinamaad puhtaks, lahutawad sõnnikut kartuhwli-Ma peäle, parrandawad aedo, korjavad kiwuid hõriapea-Ma peält kofko, tewad haggio n. t. — Wärrawad pannakse ülles. — Rohhoaias istutatakse wiimsed puud ja pöösad, asparri-peenrad kergitatakse ülles, teed ja kortlid aetakse rohust puhtaks. — Tarwis wadata plegi, pima-korjamisse ja lindude-audumisse järrel. — Linna- ja willa-kedrus ja kanga-kuduminne. — Metsade ja heinamaade üllewaatamine. — Merre äres ja jõggede kõhhal hakkatakse källo püüdma, ja tulles enne keif senna tarwis ette walmistada.

Mai: ehk Leht-kü.

1 Nädal

Jalla-innimesed puhkastawad heinamaad, rogiwad krawisid, tewad ufi kus tarwis, kõhendawad aedo, tewad haggio, nenda kui ennegi. — Honette ehitamine ja kõhendamine. — Lubja-ahhi saab kõhendatud ja pae-kiwwidega täidetud. Kui kiwuid kowadiseft tuleft kuiwaks puhutatud, siis hakkatakse lubja põlletama. — Süggise tehakse sedda tööd teist korda, Miskli-küul, kui paja murtakse. — Hakkatakse teilisikiwua teggema ja põlletama, ja sel nädalal ning endisel nädalal woib waimusid senna jure appi wõtta. — Sae-keskid tewad täieste tööd. — Teomehhed lõpetawad kortusse- ja sõdima-aastust, ja kordawad wimist odra-maad, mis ehk üllejäänud. — Jalla-mehhed, kes üllejäänud, tewad kiwi-aedo, wärrawaid,

reddeleid n. t. — Ma-faera teggemisse hakkatus. — Härjapaid kipsitakse. — Rohhoaia ja maia-tõ üllewaatminne.

2 Nädal.

Raera-teo lõppetuse. Kui Ma kuiw ja kerge, siis aetakse trulliga ülle. — Härjapaid kipsitakse, kui minnewal nädalal ei sündind. — Suri-odre tehakse mahha, ja lõppetakse sedda tööd. — Hilline herne-teggo lõppeb. — Kartuhwlide mahhapanneminne; kui sest tööst jallarahwast üllejääb, siis prakitakse neid mu tõle, nenda kui enne nimmetud. — Kurre-herne faero tehakse mahha heinaks. — Härjapaid külwatakse odra ja mu suwi-wilja peäle, kuhho tarwis. — Kewwadiise lammaste-puddenemisse järrel tulles wadata, kus sedda wistiks moetud. — Suwi-wilja aiad kohhen-dakse keik ülles — Odra küttikse põlletamine. — Maiapiddamisses: tulles kodduste linno-poegade eest hoolt piddada. — Hakkatakse juust teggema. — Adikast pannakse wälja.

3 Nädal.

Wiimne sure adra teggo. — Wiimsed kartuhwliid pannakse mahha. — Hakkatakse Ma-odre mahhateggema. — Tatraid külwatakse mahha. Linno tehakse mahha. — Härjapead, mis seemneks jäwad, nideatakse ühhetasfaks, ja wissatakse tuhka peäle. — Jalla-rahwas tewad tööd nenda kui ennegi. — Maiapiddamisses: hakkatakse Ma-lambaid niitma, ja selle tõ järrel wadatakse, mis enne jo nimmetud.

4 Nädal.

Wiimne Ma-odra-, linna- ja tatra-teggo. — Kartuhwli-pannemisse lõppetuse, kui neid üllejäänud. — Kurrehernid, mis heinaks tulleswad, kipsitakse. — Härjapaid, mis seemneks jä-

wad, nideatakse ühhetassa, kui enne ei sündinud. — Kassa-põllo sisse aetakse waud, sõnniko weddamisse jäotusfaks. — Sõdi fordaminne — Kukkiküttisse haud weetakse walmis. — Kirriko teesid parrandakse, kui tallopoiad suwi-wilja teggo lõppetand. — Kassa, mis ilma sõnnikuta jääb, küntakse ülles. — Kannepid külwatakse mahha. — Tappo-aeda pistatakse ridwad mahha. — Esimesed kapsta-taimed istutatakse mahha. — Rohhoaedades kirkutakse. — Maiapiddamisses tehakse sedda tööd, kuhho woib jallarahwast ammetisse panna.

Tani-fu.

1 Nädal.

Sõnnikut hakkatakse kassale weddama keigest wäest, ja lõppetatakse sedda tööd. — Waimud lahutamad sedda. — Olgi ja mättaid weetakse tuhja lautadesse. — Mulda weetakse kassale, kui on sadawal. — Hobbose-päwi, mis üllejäänud, prugitakse sõnnikut sissekunda. — Riwi-honed, mürid ja korstnad krehwitakse, kiwi-kattused wõitakse lubjaga, seinad wikkitakse, ja õlli-wärwiga malitakse, mis tarwis. — Kapsta istutamine.

2 Nädal.

Sõnniko-Ma ja kassa künni lõppetuse. Põllud trullitakse ülle. — Mulla-weddamisest lõppetuse. — Hukko-anned ehk wenne-kapstad kiskakse suwi-wiljast wälja. — Wäljawahhid seatakse omma ammeti peäle. — Kartuhwliid, aastatakse ja mullatakse kui sünnib. — Saksama-ehk Merino-lammaste pesso ja nidus. — Riwi-kattuste parrandamine ja wõidminne. — Rahwas lähhab sillule, maantesid parrandama.

3 Nädal.

Härjapäid hakkatakse niitma heinaks, kui sünnib. — Kartuhwliid ja oad mullatakse. — Kohto-lambad ja kottid wõetakse moisa wasto. — Rehhe-ahjud ja põrmandud parrandakse ärra. — Wiimsed Kapstad istutatakse.

4 Nädal.

Härjapea-heina-tõ lõppetuse. Weetakse sedda latto. — Heinama-tõ hakkab teigest wäest peäle. — Põhko ja õlgi weetakse karja- ja lamba-lautadesse. — Karjale antakse lounel kõhho-täis süa, olgo härjapäid ehk mu wärsket toito, ja sedda tehakse ni kaua, kui pallaw ilm ullatab. — Pima-kojamist wadatakse ülle. — Wilja- ja wina-warra wadatakse ülle; salwed, põrmandud ja wina-riistad parrandakse ärra. — Sõnnikut weetakse härjapea-förre peäle, ja kütakse keit sedda fört, ni kaugele kui tahhetakse rukkid ehk talw-nisso peäle teha.

Juli: ehk Heina: ku.

1 Nädal.

Heina-tööd aetakse eemale. — Kartuhwlide-muldamisest lõppetuse. — Härjapea-förre-künni lõppetuse, rukkid ja nisso tarwis, kui sedda ülle-jänud. — Wanna rukkid- ja nisso-seemne warra moõdetakse ülle ja pannakse prowid iddanema. — Maia-tõ kohta: Wäritakse riet, kuiwatatakse marjo ja kedo-wilja, sedda möda kui rohhoaed an-nab; n. t.

2 Nädal.

Heina tööd aetakse eemale ja wadatakse lat-tudes järrele, et heinad ei lö wirnas pallawaks. — Räs-sa-kordamisest hakkatus. — Rukkid-leikusse hakkatus, monnel aastal, kui warrane leikus juhtub. — Kartuhwliid, oad ja kapstad kütutakse umb-

rohhust puhtaks. — Maia-tööd tehakse nenda kui minnewal nädalal.

3 Nädal.

Heina-tööd aetakse eemale. — Kortusse lõppetuse. — Kartuhwlide-kittumisse lõppe-tus. — Kannepi koermed kiskakse wälja. — Rukkid-leikust püütakse teigest wäest, kui sünnib. — Röömned korjatakse kokko.

4 Nädal.

Heina-tõ lõppetuse. — Rukkid-leikusse lõp-petus. — Rehhed kassitakse, ahjud parrandakse, põrmandud wõidakse, kui sedda ei olle enne tehtud. — Lehtesid murtakse, lammastele talwe toiduseks. — Kui aasta kuiw, siis sünnib seemne-härjapäid nita. — Räs-sad aastatakse. — Heina-laud katsutakse järrel, kas ehk wiimne hein pallawaks lõnud. — Kui jalla-päwi üllejääb, siis puhastatakse kassapõllo krawisid. — Keik honete ahjud koh-hendakse ja wõidakse ärra.

Augusti: ehk leikusse: ku.

1 Nädal.

Talw-nisso leikus. — Warrased herved, leätsed ja oad kiskakse ülles. — Kurre-her-ned nidetakse mahha. — Jürri päwa-odra lei-kus. — Räs-sa-harrimisse lõppetuse. Aetakse külwi-waud sisse. — Rehhe-peksmisest hakka-tus. — Wanna-seemne rukkid-teo hakkatus. — Härjapea-häddala nidusse hakkatus, kui sünnib. — Linnad kiskakse ülles, seemned leigatakse otsast mahha ja pannakse kuiwama, linnad wiakse likko. — Rukkid-küttist põlletatakse. — Maia-tõ kohta: lambad, mis tapmisseks tulleswad, nidetakse; muido tehakse tööd, kui endistel nädalattel.

2 Nädal.

Rukkid-teggemist aetakse eemale. — Här-

i a p e a = h ä d d a l a = n i d u s t l ö p p e t a t a k s e , j a k o r j a t a k s e s e d d a h e i n a , k u i s ü n n i b . — S u w i = w i l j a l e i k u s s e h a k k a t u s . — L i n n a d w e e t a k s e w e e s t w ä l j a j a l a h h u t a k s e m a h h a . — R e h h e = p e k s m i s t a e t a k s e e e m a l e . — M a i a p i d d a m i s s e k o h t a : s ö d a w a i d s e n i j a w ä r w i m i s s e r o h t u s i d k o r j a t a k s e k o k k o .

3 Nädal.

R u k k i . j a t a l w = n i s s o t e g g o j o u a b o t s a p o l e . — R e h h e = p e k s m i s t a e t a k s e e e m a l e . — R u k k i = w i h h u d w e e t a k s e l a t t o . — S u w i = w i l j a l e i k u s o n j o n e p e ä l . — R u k k i = k ö r r e k ü n n i h a k k a t u s k e i g e s t w ä e s t . — I g g a p ä ä w o n i s s e t e o m e h h e d w i h k o w e d d a m a s r e h h e j u r e , a h t m i s s e t a r w i s , j a t u l a t u d w i l j a s e ä l t ä r r a t o m a s . — K o r s t n a i d p ü h h i t a k s e i g g a k u s e e s . — M a g g u s a t k o r j a t a k s e l i n n o = p u d e s t .

4 Nädal.

S u w i = w i l j a l e i k u s s e l ö p p e t u s , k u i a a s t a a n n a b . — K ö r r e = k ü n d i a e t a k s e e e m a l e . — K e d o = w i l j a p e k s m i n n e . — K ö ö m n e i d p e k s e t a k s e , n e n d a k a h ä r j a p e a = s e m e t , k u i s ü n n i b . — W a i m u d , m i s ü l l e j ä n u d , t e w a d k ü t t i k s e = a g g o , p a r r a n d a w a d o r r a s = w ä l j a a e d o , s e u w a d l i n n a d k o k k o , n . t .

Septembri: ehk Mihkli-kü.

1 Nädal.

H u m m a l a i d k o r j a t a k s e k o k k o . L e h t e s i d , p e n i k e s t p r ü g g i , t a p p o = w a r s a j a m u u d n i s u g g u s t w i a k s e t a p p o = a e d a , l a h h u t a k s e w ä l j a j a k a e t a k s e t a p p o r i d w a d p e ä l e . — K u i r u k k i = k ö r s o n k ü n t u d , s i i s ä a s t a t a k s e ä r r a . — H a k k a t a k s e o d r a = k ö r t k ü n d m a , k u i e i t a h h e t a l a m b a i d k ö r r e p e ä l e a i a d a . — S u w i = w i l j a a u n a d p a n n a k s e k u h j a . — R u k k i = j a o d r a = s ö t i t u l l e w a k s a a s t a k s k ü n t a k s e ü l l e s . J a l l a = m e h h e d m u r d w a d k i w w a , t e w a d h a g g o , r a i u w a d p u i d , p a r r a n d a w a d t e e s i d , n . t . — T e h h a k s e ö l l e = k a t =

t u k s i d , w a n n a d p a r r a n d a k s e ä r r a . — M a g a t = s i n a w i l j a k o r j a t a k s e s i s s e .

2 Nädal.

H a k k a t a k s e k a r t u h w l i d ü l l e s w ö t m a . — S u w i = w i l j a w i h k u s i d w e e t a k s e l a t t o , k u i k u i w a d o n . — S ö t i k ü n t a k s e , n e n d a k u i m i n n e w a l n ä d d a l a l . — K a t t u k s i d t e h h a k s e , n e n d a k u i e n n e g i . — T a p = m i s s e l o i u k s e d w a l l i t s e t a k s e k a r j a s t w ä l j a , j a s ö d e t a k s e i s s e ä r r a n i s .

3 Nädal.

K a r t u h w l i d e = w ö t m i s s e l ö p p e t u s ; n e i d a e t a k s e u e s t e ü m b e r j a k o r j a t a k s e p u h t a k s . — T e i s e a a s t a t ü h j a d h ä r j a p e a = p ö l l u d p r u g i t a k s e k a r j a m a a k s w e i s t e l e j a l a m m a s t e l e . — S ö d i = k ü n n i l ö p p e t u s . — R o h h o a i a s w ö e t a k s e o u n a d m a h h a , k o r j a t a k s e m i t m e t s e l t s i k e d o = w i l j a , i s t u t a t a k s e p u s i d . — M a i a p i d d a m i s s e k o h t a : k u i w a t a t a k s e o u n o , p e s = s a k s e s ü g g i s e = p e s s o , w a l m i s t a k s e t a l w i s t k e d r u s t , n . t . — W a i m u d p e k s a w a d l i n n a = s e m e t , t e w a d h a g g o n . t . — J a m a = m o n a , m i s s ü g g i s e k o h t a a r w a t a k s e , t a s s u t a k s e j a m a d e s s e ä r r a .

4 Nädal.

H ä r j a p e a = k ö r t k ü n t a k s e , e t k e w w a d e o d r e j a k a r t u h w l i d p e ä l e t e h h a . — J a l l a = r a h w a s t e w a d e n d i s t t ö ö d . — H o n e s i d k o h h e n d a k s e t a l w e k s : k a r j a = j a n u u m l o i u s t e l a u t a d n i n g l a m b a = t a l l i d , n e n d a k a w i n a k ö g i d s e ä t a k s e k o r r a p ä r r a s t w a l m i s . — N u u m = h ä r g i o s t e t a k s e w a l m i s , e h k w a l l i t s e t a k s e k a r j a s t w ä l j a . — L a m b a = k a r j a l e p a n n a k s e h o m = m i k o j a ö h t o k o r d ö l g i e t t e , e t n e i d p i s s u t h a w a l t t a l w e t o i d u l e ö p p e t a d a . — K e i f w i i m n e k e d o = w i l l i w i a k s e r o h h o a i a s t k e l d r i , m u u d k u i k a p s t a d . — K e i f s e ä t a k s e w a l m i s , e t l i n n a k s i d t e h h a . — M a i a p i d = d a m i s s e s : h a k k a t a k s e t a p m a , k a r t u h w l i = t ä r k l i s t j a k ü ü n l a i d t e g g e m a n . t . — M a g a t s i n a j a m o i s a

wõllo-wilja wõetakse wasto. — Pole aasta tõ-pä-wad armatakse üles. — Ma antesid ja kirriko-tesid parrandakse ärra.

Oktobri: ehk Wina:ku.

1 Nädal.

Rapstad korjatakse kollo, tehakse sisse ja kapsta-aed künatakse üles. — Waimud lassakse keigeennamiste lahti; kus neid veel peetakse, seal flasiwad heinamaad, tewad haggo, parrandawad teesid n. t. — Teomeestele jäetakse ühheks nädalaks hõbbone koio, siis nemmad raiuwad puid, murdwad kumwa, n. t. — Hakatakse õllut pruima. — Linnaksid tehakse täieste. — Wina-aiamisse kotta murretsetakse igga pääw jahho-warra ja pärmi.

2 Nädal.

Minnewa nädala tööd aetakse eemale. — Teomehhed weawad puid ja haggo reiele ja wintakõgi jure, ja kuhho muido tarwis. — Linnad jagatakse wälja, lougutada. — Härjad pannakse numale. — Weikse- ja lamba-härjad pannakse finni, ja wadatakse igga pääw nende järrel.

3 Nädal.

Keik tööd tehakse nenda kui minnewalgi nädalal.

4 Nädal.

Keik endist tööd aetakse eemale. — Maialinnud ja sead pañnakse numale. — Saksama-ehk Merino-lammaste warrane puddenimine hakkab peäle, ja immetaiad emma-lambad sawad rohkeemat toito, heina ja wilja polest. — Wina-aamid ja muud wina-riistad parrandakse ärra. — Maiapidamisses: murretsetakse puriisto paigale, mis waiaka. — Magatsina-wilja korjamine peab walmis sama; armatakse sedda järrel, ja sadetakse kirjad makonna Hakenrihtri-Herra

Kätte, ehk mu seatud kottokonda. — Tallopoe-gade läest wõetakse wasto: numa-wilja, kum-nisse-wilja n. t. — Keik kõrtsud, tallo-ho-ned ja metsad wadatakse ülle.

Novembri: ehk Talwe:ku.

1 Nädal.

Puid weetakse, rehhed peksetakse, heino weetakse ülle keige ku, se on teomeeste tõ. — Kirriko-kohhut, kreiskotto- ja kihhelkonna-kotto wilja tassutakse ärra.

2 Nädal.

Harritud linnad wõetakse moisas wasto ja hakatakse neid suggema.

3 Nädal.

Kui ree-te kindlaks jänud, siis minnakse Kila-le. — Kedrust antakse wälja.

4 Nädal.

Lamba-härja üllewaatminne, sure hõlega; talled määgitakse ärra, wannemad talled kõhhi-takse, kui ei tahheta neid suggo-oinals kaswatada. — Wina-aamist, loiuste numamist, weikse- ja lamba-härja üllewaatmist toimetatakse murrega; nenda kui minnewal kuul. — Olgi ostetakse kui tarwis on. — Ma-lammaste nidus.

Deetsembri: ehk Joulo:ku.

1 Nädal.

Keik tõ ja üllewaatminne jääb selle samma jone peäle, kui minnewal kuul. — Sae-weskide jure weetakse palka.

2 Nädal.

Üllewa suwwe ehhitamisseks saetakse laudo, tehakse tislari tööd walmis, tehakse ka puriisto, n. t.

3 Nädal.

Lehmad hakkawad poegema. — Siggade numaminne lõppeb.

4 Nädal.

Rehhe-peksminne lõppeb, ja keif riistad, mis senna jure käsil olnud: sarjad, wakkad, wardad ja muud, korjatakse ärra, wõetakse wasto, kohhendakse, kui tarwis, ja hoitakse lukko tagga. — Keif tuhka korjatakse kokko, ja hoitakse kuiwal kohhal, tarwidusseks. — Jamma-mona talwine jäggo wiakse jamadesse, senni kui Joulo-ku 15. päwani.

Januari- ehk Meäri-ku.

1 Nädal.

Killad käiwad ühtepuhko, ülle keige ku, sedda möda kui te ja aeg annab. — Keif tööd tehakse, nenda kui minnewal kuul.

2 Nädal.

Warrased talled wõrutakse ärra, ja sõdetakse hästi.

3 Nädal.

Ripsi-kiwma murretsetakse paigale. — Jäa-feldrid täidetakse jäaga.

4 Nädal.

Keif hone-ehhitamise tarwidust weetakse kokko. — Keif wina-wilja- ja mu warra arwatakse üles. — Woib ka saue walmis weddada, kui Ma ei olle wet täis, egga liig süggawalt metand. — Keif suwui-seemned katsutakse läbi ja pannakse iddanema.

Webruari- ehk Kūūnla-ku.

1 Nädal.

Minnewa ku tööd aetakse eemale.

2 Nädal.

Hillise lamba-puddenemisse hakkatus. —

Ello-wassikaid wõrutatakse ärra. — Lojuste-toido warrandust arwatakse ülle.

3 Nädal.

Killa-weddo peab sel kuul lõpma.

4 Nädal.

Keif seppist, mis maiapidamisseks tarwis, murretsetakse walmis. — Keif mis honette-ehhitamisseks ärrakullub, murretsetakse paigale, ja mis eemalt tulleb tua, weetakse kokko.

Martsi- ehk Paasto-ku.

1 Nädal.

Puid weetakse suwwe tarwidusseks, ka honeehhitamise warra, ni kaua kui te kestab. — Wannad Merino-järad kohhitakse ärra.

2 Nädal.

Merino-lambaid pannakse firja, sedda möda, kui joosnud ja kokko-annud. — Sõnnid leigatakse. — Laudo saetakse, seppist ja tislari-tööd tehakse walmis.

3 Nädal.

Leomehhed raiuwad puid ehk weawad haggo rehhe jure ja odra-küttikse male.

4 Nädal.

Nemmad tewad sedda sammast tööd, towad ka liwa ehhitamise tarwidusseks ja weawad sõnnikut kauge põllo-Ma peäle. — Dllut suwwe tarwidusseks pruitakse keige selle ku kohta. — Redrust ja kangaid mis footud, wõetakse wasto. — Tehakse klaas-labbasid walmis.

Lisfa.

Ülleüldsed seadused.

15masti Januarist senni kui 15masti Martist fadi, maksetakse pea- ja wina-rahha esimenue jäggo, Krona Kentmeistri Herra kätte. — 1sest senni

Europa madeft ning rifideft.

Mönnikord juhtub innimesele õnneks, kui ta ka nende kohtadega tuttawaks saab, mis kulla tannawast kaugemal on, kui mõisi, kirrik ja — „nairis-maa“, kust kaudo — wanna sõnna möda — tee õigem deldakse ollema, ehk kül wapril nairis-ma-käijil jallad ikka ennamist ristati aruwad! — Minnewal aastal näitas Kalender meile Emma-jõe jooksmist, tannawo on tal immo pikemad te-konda ette wõtta ja luggi-jaid wõderile maile juhhatada. Kellel iggatsenist kasa tulla, se wõib Kalendri-inna eest Europa rigid ning maad kõik lühhidelt tundma õppida; agga tähhele pannemist ning melemõistust tulles koddunt kasa wõtta, muido lähheb assi opis tuulde ja õppetuse iwwa langeb ohhakis-se.

Enne kui tele lähheme sago siin nimmetatud, et sesinnane Ma-ilma jäggo, kus peal ka meisegi ello-asset ning peatoito walmistati: Europaks kutsutakse. Europa rajjad on põhja pool Jäemerri, õhto pool Atlanti merri, lõune pool Reskmaa merri ja ommiko pool Must merri, Kaspia merri ning Asia ma. Europa suurus on saddakahheksa-kümmend tuhhat ruut-pennikoormat*) (180,000 □ p.) Ennam kui pool sest maast: ühheksakümmendkahheksa tuhhat ruut-pennikormad (98,000 □ p.) on Wennerigi offaks. Sellepärast ei jõua meie tannawo sedda põhjatumat riki, mis Jummal meie armolise sure Keisri wallitsuse alla on annud, pikemalt läbbi käia, agga tulleswal aastal wõttame meie süggawamalt Wennerigist juttustada. Siin nimmetame meie, et

1) Wenne-riik jault Europa-, jault Asia-Ilma-ma offas seisab, ja effimese jao sees kuus-

*) Ruut-pennikorem nimmetakse üks tüf maad, mis pennikorem lai ning pennikorem pik on, nisammoti ka ruut-süld, ruut-jalg, ruut-kümar igga üks ma tüf, mis laiuti ning pikkuti üks süld, jalg ehk kümar kannab; ja kirjutakse ruut selle □ neljanurgelise tähhekesega.

kümmend miljoni innimesi ellab. Pea-lin on Moskau, pessa-lin Peterburg. Moskau linnas ellab kolmsaddakolmkümmend-tuhhat innimesi, Peterburgis liggi pool miljoni. Wallitseja keiser: Nikolai I.

Tartust Tallinna on ni hästi Piibe kui Põlt-sama kaudo tuttaw te ja wõib iggas kohhas, kus effimist karta, armas Ma feel tejuhhiks sada. Tallinnast lähme meie auro-laewaga otse põhja wasto sõudes:

Some-male, mis kui meiegi sure Wennerigi wallitsuse al, üks kaljoline mäggin ma, ja rahwas fele ning kombe polest meiega süggulane on. Effimene kenna merre ärine lin, kelle saddamasse laewaga seisma jame, on Helsingi lin; seal assub kui Tartus üks suur Universitedi kool. Helsingist ommiko pool seisab Wiburg ja õhto ning põhja pool Abo; wimases linnas ellab kolmteistkümmend tuhhat (13,000) innimest. Some rahwas ellab põllo arrimisega ja kõige ennamist kalla püüdmisega. Kui meie Helsingist maad möda otsekohhe eddasi tungime, siis same wimaks Torneo, mis jubba Lappo-ma rajjal seisab ja üks merre äärne lin on. Agga loppitud kassukas ei jõua Lappo-ma külma wasto seista, seks jägo Lappo-rahwas watamata. — Se merri, mis meie ning Some ma wahhel kutsutakse Some-merre lahheks, ja mis Some ning Rootsi ma wahhel: Põhja merre lahheks, agga sedda laiemat ning suremat sellesamma merre jäggu, mis Nia ning Rootsi wahhel on, nimmetakse Läne-merreks. Et kõik nimmetud kolm ossa, üks merri on, sepärast wõime meie Läne-merre emmaks, ja teisend kaks arro temma tüttriks nimmetada. — Torneo linnast, mis Rootsi rajja liggidal on, wõime meie õlpsal kombel

2) Rootsi-male sada, agga tulles siit mõnni sadda wersta lõune pole taggasi minna, enne kui

meie Rootsi pea- ning pessa- linna Stockholm i jõuame, kus Rootsi kuningas Oskar I. ja kahheksakümmend tuhat innimest ellab. Rootsis püetakse rohkest kalla, iseseäranis eringid, kaewatakse rauda ning waske mäggedest — sest ma on ennamist ülleütsa mägine — peetakse palju koddolajuid ja leitakse metsast palju lindu ning kassoka- nahka andwaid metsellajaid. Põhja pool Rootsi mal ellab ka põhja- pödder lappo rahwa tarwituseks, sest üks ossa lappo maad on Rootsi, teine surem ossa Wennerigi wallitsuse al. — Rootsi õhto pole minnes tulleb

3) Norja- ehk Turja- ma, ehk Norwegi- ma meil wasto, mis weel mäggisem kui Rootsi, ja Rootsi kuningas wallitsuse al on. Norwegi maal on wägga palju weikeid jõggesid ning järwa, ka leitakse mäggedest kaunist waske ning rouda, kalla- püük on kulus ja petakse Norwegi eringid parremaks kui Rootsi; puid kaswab rohkest. Pea lin nimmetakse Kristjanian, seal sees ellab kakskümmend tuhat (20,000) innimest. Kui Norwegist laewaga lõune pole purjetakse siis tulleb wasto:

4) Dänemargi- ehk Taani- ma, kelle pea- ning pessa- lin Kopenhagen kennaduse polest üks kõige kuulsam Europa linnadest on, kus selleaegne wallitsew kuningas Kristian VIII. ja saddakakskümmend tuhat (120,000) innimest ellab. Dänemargi ma surem kauba warra on willi, lojused, obbosed ning kallad. Dänemargist ülle merre tük aega õhto pole purjetades tulleb wimaks meil kätte kulus

5) Inglis- ma, kedda ka sureks Britannia rigiks nimmetakse. Inglis- ma on üks wägga suur saar, mis kahhest suremast ja mitmest weike saarede kobarast kokko on pandud; iggas kohhas on merri rigile rajaks. Eestimise pea- sare surem lõune poline ossa üetakse Inglisma, seal peal seisab rigi pea- ning pessa- lin London, Temse jõe kaldal ja ellab

üks miljon kuusadda tuhat innimest linna sees. Selleaegne wallitseja on kuningas praua Viktoria. Sellesamma sare põhjapoline wähhem ossa, mis üks wägga mägine ma ning ennemuiste isse kuningriik olli, kutsutakse Schottland, kus Edinburg pea linnaks on, kus sees saddakuuskümmend tuhat innimest ellab; üks teine kulus lin on seal Glasgow, kakssadda tuhat innimestega. Teine wähhem peasaar seisab ennam õhto pole, nimmelt Ireland, kus Dublin pea- linnaks, kelle sees kakssaddaseitsekümmendwiis tuhat innimest ellab. Schottlandi liggidal seisab weel kolm sare- parwe ehk kobaraid, kennest üks Hebridi- saredeks, teine Orknis- ning kolmas Settlandi- saredeks kutsutakse. Wilja ei idua ma ni palju anda kui innimestele tarwis on, sest rahwas on iggas kohhas wägga perrefas. Wägga kennad ummalad ja rohkest kait suggu puwilja kaswab iggas paigus; lambad, lojused ning obbosed on kõige kallimast suggust, wägga kennad koerad ja liaste kalla. Mäggedest kaewatakse waske, tinna, ning ma- ehk kiwi- süssi; sola leitakse wägga palju ja iggasuggu. Metsa polest on kassinus; agga wägga kuulsad on Inglisma wabrikud ning kaubaajamine. Nipaljo kunstliko tööd ei tehha meie päwil palju kuskil pool ma ilmas kui seal, sellepärast tarwitakse Inglis kaupa iggas kohhas, ja kaimwad nende laewad kait ma- ilma läbbi. Inglis- maalt lähme meie jälle laewa peale, ja Londoni linnast otsekohhe ülle merre ommikut wasto purjetates same meie

6) Hollandi- male, kus kaks weiket kuningriiki asuwad. Õhto poolne riik nimmetakse Holland ehk Niderland, kus Amsterdam pea- ning pessa- linnaks, kakssadda tuhat innimest sees. Wallitseja kuningas on siin Wilhelm II. — Teine lõune poolne kuningriik kutsutakse Belgia maak, pessa- lin on Brüssel, kus wallitsew kuningas

Leopold I. ja ühheksakümmendkähheksa tuhat innimest ellab. Mõllemates riides leitakse mõnnusat põlloarrimist ning lojuse kasvatamist ja palju wabrikuid; Hollandi-ma penikene lõuend ja kennad kunstlikud tanno-kirjad on kuulsad. Hollandist maad möda ommiko pole minnes tulles meile wasto

7) Saksa-ma, kus jälle mitto suremad ning wähhemad kunningrigid ja würsti-wallad asuwad. Saksamal leitakse 38 isseärralikko ma-wallitsust.

1) Üks Reisri-riik, Austria-ma, 2) wiis kunningriiki: Preisi-, Baierni-, Sakseni-, Hannoveri- ning Würtembergi-ma; 3) Üks Kuur-würsti-wald: Hessen Kassel. 4) Seitse Herzogi-walda: Badeni-, Hessen-Darmstadt-, Lukssemburgi-, Saksen-Weimari-, Mecklenburg-Swerini-, Mecklenburg-Streligi- ning Oldenburgi-ma; 5) Ühheksa Herzogi-walda: Holsteini-, Braunschweigi-, Nassaui-, Saksen-Koburgi-Gota-, Saksen-Altenburgi-, Saksen-Meiningen-Hildburg-hauseni-, Anhalt-Dessau-, Anhalt-Bernburgi- ning Anhalt-Köteni-ma; 6) Kümme Würsti-walda: Lippe-, Schaumburg-Lippe-, Waldek-, Schwarzburg-Rudolstadt-, Schwarzburg-Sondershausen, Hohenzollern-Hechingen ning Siegmaringen, faks Reussi ja Lichtenstein; 7) Üks Ma-Krahwi-wald: Hessen-Homburg ja 8) Nelli prilinna: Hamburg, Lübek, Bremen ja Frankfurt.

— Saksamaa surus on saddakaksteiskümmend tuhat (112,000 □ p.) ruut-penniformat. Põhja pool ei olle ta palju soem kui meie ma, agga keskelt ning lõuna pool seisawad mõnned kaunid soead kōhjad, kus jodawa-wina- ja muud lõune pole made wiljapuud kaswawad. Ma kannab kõik suggu wilja rohkest, kaswatab häid obbseid ning lojusid, wägga

paljo penewillaga lambaid; metsades leitakse paljo metsellajaid, undid on arwast nähha, kalla pütakse merrest, järwedest ning jõggedest rohkest; lõune pool kaswatatakse ka sidi-ussa. Mõnnes kōhhas kaswawad wägga kennad metsad ja oitakse neid parremine kui meie maal. Mitmes kōhtades kaewatakse mäggedest: kulda, õbbedat, tinna, ellawat-õbbedat, rohkest rauda ning sea-tinna, waste ja muud metalli. Nisammoti ka wāwliit, Witrioli, Maaria jään, Salpetrit, mitmeid källid kiwwa ja muid tullusaid asju. Saksamal ellab ennam kui kolmkümmendkähheksa miljoni innimest, kes — kui Juda-rahwas mahharwatatakse — kõik Kristi-usku on. Lõune pool on surem ossa Katoliko-usku, põhja pool surem ossa Lutheruse usku. Wabrikud leitakse mitmes paigas rohkest; agga mis kõige ennam kildowdārt Saksamaast tulles nimmetada on: koolid ning õppetamise paigad, mis kuskil muil mail ni täielikult ei olle leida, sellepārrast on seal õppetuse walgus ennamist kõigis paigus rahwa seas liikumas, isseārranis Lutheruse usso tunnistajate ulgas. Et meie nüüd kõik kōhjad ei jõua läbbi wadata, sago siin agga mõnned suremad maad nimmetatud. Kõige kuulsam Saksa-ma põhjapoolne kunningriik on Preisi-ma, kus nelliteiskümmend miljoni innimest ellamas. Preisi pea- ning peffa-lin nimmetakse Berlin; selleaegne wallitsew kunningas on Friedrich Wilhelm IV. Kõige kuulsam lõunepoolne riik on Austria-ma, kus Wien pea- ning peffa-lin, kolmsaddanellikümmend tuhat innimest ja wallitseja keiser Ferdinand I. sees ellab. Austria keisri wallitsuse al on ka Bõmi-, Ungari-, Kroatia-, Slawonia-, Dalmatsia-, Galitsia-, Siebenbürgeni-, Märeni- ja Tirol-ma. Teised wähhemad Saksamaa kunningrigid on: Baierni-ma, wallitsew kunningas Ludwig I.; pea-lin München, ühheksa-

kümmendkähheksa tuhhat innimesega. Hannoveri-
ma, pea-lin Hannover, kolmkümmend tuhhat
innimesega, wallitsew kuningas Ernst August.
Würtembergi kuningriigi pea-lin on Stuttgart,
kolmkümmendwiis tuhhat innimesega; selleaegne wal-
litseja kuningas: Wilhelm I. Kuningriik Saksen,
pea-lin Dresden, seitsekümmend tuhhat innimesega,
wallitsew kuningas Friedrich August. Würsti-
wallad jäwad sekord nimmetamata. Saksamaalt
lõune ning õhto pole seisab:

8) Prantsuse-ma ehk Frankriik, pea- ning
peffa-lin Paris, Seine-jõe kaldal, kahheksasadda
tuhhat innimestega, selleaegne wallitseja kuningas
Ludwig Philipp. Ma on wägga kenna ning soe,
mõnnes kohhas mägine, kaswatab wägga rohkest
jodawa-wina puid, kallid penewillaga lambaid, kõit
süggu wiljapuid; põllo-arrimine siggineb iggas koh-
has ja wabrikuid leitakse saggedaste. Ussu polest on
rahwas ennamist kõik Katolikid. Lõune pool Prant-
suse maast seisab

9) Hispania-ma, mis wägga soe ning mäg-
gine ja üks rohkest õnnistatud ma on; pea- ning
peffa-lin Madrid, saddanelliteistkümmend tuhhat
innimesega; selleaegne wallitseja on kuningas praua
Isabella II. Katoligi usk on kõiges rigis. Põllo-
tööd, sidiussi piddamist ning lojuse kaswatamist
leitakse ennamist iggas kohhas, mõnnes paigas pu-
takse ka kalla ja kaewatakse mäggedest: ellawat õbbe-
dat, rauda, sola ning muud metalli. Hispania
õhto pool wasto Atlanti merd seisab

10) Portugalli kuningriik, nisammoti mäg-
gine kui Hispania, pea-lin Lissabon, kakskümmend
nelli tuhhat innimest sees; wallitseja kuningas praua
Maria, usso polest kõik Katolikid. Müüd a-
sa meie muido korda, kui peame Lissaboni linna
jälle laewa minnema, Atlanti merrest lähme mei

Hispania lõuna poolsest otsast möda Keskma-merrele,
kus meil ommiko pole purjetades wimaks

11) Italia-ma wasto tulleb, kus mitto rigi
wallitsust sees on. Lõune pool seisab: 1) Neapoli
kuningriik, pea-lin Neapel, kolmsaddakähheksa-
kümmend tuhhat innimestega; wallitsew kuningas
Ferdinand II. Neapeli kuningas wallitsus al on
ka Siitsilia saar, mis Italia maalt lõune pool
seisab ja kõige lõunepoolsem Europa ma kohtadest
on. Kõige perrekam Siitsilia-lin on Palermo,
saddaseitsekümmend tuhhat innimestega. 2) Roma
ehk Kirriko-riik, seisab keskelt Italia-maal; pea-lin
Rom saddawiiskümmend tuhhat innimestega. Selle
aegne Roma rigi wallitseja on Papp Gregor XVI.
3) Sardinia kuningriik on põhja pool Italia
maal, pea-lin Turin, saddakatskümmend tuhhat
innimestega. Selle rigi wallitsuse al seisab ka
Sardinia saar, Hispania ning Italia wahhel Kesk-
ma-merres. 4) Lombardi kuningriik, pea-lin
Mailand, saddanellikümmendwiis tuhhat innimes-
tega, Austria keisri wallitsuse al. Peale neid nim-
metud kuningriiksid on Italia maal veel nelli
Würsti-walda ja üks priwallitsus. Põhja
poolse Italia ja lõune poolse Saksama wahhel on

12) Helwetsia- ehk Sweitsi-ma, mis enna-
mist ülleütsa wägga mägine, ja kus mäed ni kõr-
ged on, et lummi ial nende otsas ärra ei salla.
Maddalates kohtades, isseärranis orrudes on wägga
kenna ning soe, kõrgemates kohtades ennamist ifka
willud tuled, nõnda kui kõige kõrgemates mäggedes
iggawene talw. Sweitsi-ma kõige surem warra sei-
sab lojuse karjades, agga kaswatakse ka kauniste
wina- ning wilja-puid ja leitakse wabrikuid rohkesti.
Sweitsi maal on 22 isseärraliku wallitsust. Mõnned
suremad linnad on: Bern (18,000 inim.), Basel
(17,000 i.), Lausanne (15,000 i.), Genf (28,000 i.).

Kui Italia maalt ülle Adria merre otsekohhe om, miko pole purjetakse siis tulles wasto

13) Turgi-ma Europa jao offa (teine surem offa on Asia jao sees), kus Konstantinopel pea-lin, liggi wiisfadu tuhhat innimestega. Turgi keiser, kedda Sultaniks kutsutakse, on Abdel Messid. Rahwas on Muhameti usku. Weike Serbia riik, mis põhja poolse Turgi rajja wasto seisab, on ka Turgi wallitsuse al. Iõune pool rajjab maad möda Turgi rigiga

14) Grika-ma, kus Athen pea-lin wiisteist-kümmeend tuhhat innimestega; selleaegne wallitseja kuningas on Otto I. Grika maalt peame meie taggasi tulles ühte puhku põhja ja nattu ke õhto wasto teed oidma, siis same meie essiteks Turgi male, sealt Ungarus male, siis Galitsia ja wimaks

15) Pohla-male, kus Warschan pea-lin, agga wallitus Wenne keisri käes on. Pohlast wõime õlpsal kombel Kura-ma kaudo Riga sada, kust iggamees omma koha taggasi wõib minna. **F. R.**

Kribus-Krabus.

Hä nõu on enamiste kõige parrem abbi. Agga mis sa nõuuga teeksid, mis meie oja-weski mõldrile miñewal esmaspäwal anti? Tema isse ütles: „ärä nõuu laida, enne kui tedda olled katsund.“ Agga katsugo teine lord weel, mis üllemeline pilkaja ütles — küll ehk wõttab teise õppetuse wälja. Tark ütles: „Hääd nõuu otsi asja tundja käest. Agga kui nõu peab hä ollema, ei olle küll, et nõuo-andja tark mees on, olgo ka nouo-otsija tark teggija. Juhhus teeb imelikul wiisil mõnigi

lord pilkaja nõuo häaks; agga kes juhhus peale majja ehhitab?“ Mõnda küll tark ütles, agga sel korral oja-weski mõldril ka õigus.

Linnas ellab üks pusep, niñega Tol, saksa-mees. Se nimi tähhendab meie keles ul; agga egga Saksadgi oma niñesid kauba-kirstust ei osta egga seppa jures telli; peab igganiks niñega rahhul ollema, mis eeswañe-male peale pandi. Egga nimi meest ei teota kui mees niñe ei teota.

Pusep Tol läks kiwvi-silla kaudo tõ per-rast koddunt, ja leidis linnä tulleja, oja-weski mõldri, tamme ja saare laudade koor-maga. Meid landu talle wägga wajja olli ja kaup sai peagi korda. Ütles siis müjale: „Miña sind koiu ei wõi wia, mul tõ pärrast weel käimist; agga wõtta siin õbbe-rubla kää peale ja wi need lauad miño juurde — küll ma peagi isse tagga tullen. Miño majja on mää kõrwas. Miñe ülle turro otsekohhe eddasi, põra siis parremat kät ja miñe siis jälle otsekohhe, ja kui surest majjast möda läh-hed, põra pahhemat kät; pärrast kána pah-hema kää kolmandama põikulitsa sisse, seal on miño majja kolmas parremat kät, maddal al majja rohheliste afna-laudadega. Egga sa ommeti ärä ei unusta?“ Mõlder mõiles: küll kulin ja küll leian — otsekohhe eddasi ja parremat kät ja surest majjast möda ja parre-mat kät ja pahhema kää kolmas põikulits ja al maddal majja rohheliste afna-lauda-dega — ja wastas: „küllap saab“ ja sõitis

eddasi. Kui just poest möda sõitis, tulletas meelde, mis naine koddo olli linnast tühja asja tellinud, ja läks sisse ja pani õbbe-rubla, mis ta kae peale olli võtnud, paigale ja läks sellega tük aega ärra. Tulli jälle wälja ja watas oma koorma peale — agga ostja nimmi ja majja koht olli mehest koggoni ärra läinud — mis nüüd teha. Kui praego kõrwa taggant küüntega selletust otsis, lõi linna kel kaksteist-kümmend — liggidast kolimajjast tulliwad kolikäijad wälja. Wägga illus olli nähha, kudda üks teisest möda uksest tõttas, sure kõlla ja rõemuga. Mõlder watas pealt, ja südda tal dieti sees naeris, kudda ikka wañemal inimesel sünnib, noorte lusti ja rõemu nähhes, kui tal weel must pril niina peal ei olle. Tulli siis ka üks trop puñase krae poisikest teina pole ja arwas mees: kolis mõndagi tarkust õppetatakse, ja wõttis effimese waruksest kinni ja küssis: „Kullakene, kolis mõnda hädä asja õppid, ehk tead ka selle mehhe nime, kes miño pu-koorma ostis, ja tead kül ka, kus ta ellab.“ Wastas poisike: „Kust miña sedda tean!“ Agga teine terrane taggapiddi lahkeste ütles: „Miña kül ka mehhe nime ei tea egga ka teina majja, agga ma ütlen sulle mehhe, kelle käest sedda wõid teada sada. Wata — miñe otsekohhe eddasi, effimesest põikulitsast möde teisi pahhema kae põikulitsa sisse, siis näed parremat kät treppi — sealt miñe sisse ja küssi agga kas seal õppetaja M*** ellab, teina on tark mees; seal ta istub laia toli peal, kirjo kuub seljas, piip

pikka warrega suus ja loeb surest ramatust. Se ramat on se ramat Kribus-Krabus, kelle seest ta kõik oma tarkuse wälja wõttab; pallu agga et ta lehhe lahti lõõb, kus peal Lirum-Larum-Lumpš seisab, selle lehhe peal on ka luggeda, mis ostja nimi on ja kus ta ellab.“ Naersiwad poisid ja läksiwad oma teed. Seal majjas ellab kolioppetaja ja kes nüüd kolilaste tempusid ei tunne! Mõlder külis kül nõuo — agga mis ta pilkamisest pididi teggema. Mõtles tük aega — mõtles jälle: mu nõuo järrele ostjat ja nime ma ommeti kätte ei sa, katsun siis, ehk segi nõu middagi maksab. Läks siis effimesest põikulitsast möda ja pöras teise põikulitsa sisse, leidis treppi, läks sisse ja küssis järrele, kas õppetaja M*** seal ellab. „O ja!“ ütles tüdruk, kes ukse lahti teggi, ja mõlder läks otsekohhe teise ja kolmandama kambri, kus õppetaja laia toli peal istus, kirjo kuub seljas, pikk warrega piip suus ja otsato suur ramat ees. „Teie kül se tark õppetaja M*** ollete — ütles mõlder — ja se kül se kulus ramat Kribus-Krabus on, kust teie oma tarkuse wälja wõttate.“ Õppetaja watas inimestes üle ölla ja mõlder liissas juurde: „Lõge se ramat-leht Lirum-Larum-Lumpš lahti ja luggege teinast wälja, mis selle puseppa nimi on, kes miño lauad ostis, ja kus teina majja on.“ Teine teggi silmad weel suremaks ja ütles saksa keli tüdrukule: „der Kerl ist toll.“ Need sõnad tähhendawad meie keles: mees on ul. Agga mõlder neist ostja nime kätte sai, ja ütles kohhe:

„nõnda nõnda Herrakene, Tol olli ta nimi;
teie ramat on jo põhjato tark; wadake nüüd
ka selle Lirum-Larum-Lumps lehhe pealt, kus
ta majja on.“ Agga tüdruk teadis mõlbrile
sedda selletada ja mõlder leidis nüüd õlpsaste
puseppa ülesse.

Mõlder on miino naber ja rakis mulle
õma luggu ja kitis õppetaja suurt tarkust ja
pani weel peale: „Mis tarkades ramatutes
kõik ei seisa.“

8.

Herausgegeben von der gemeinnützigen öconomischen Societät
Neunter Jahrgang.

Bearbeitet von der gelehrten estnischen Gesellschaft.

Der Druck dieses Kalenders, der aus den Ostseeprovinzen
nicht ausgeführt werden darf, ist unter der Bedingung erlaubt
daß die gesetzliche Zahl Exemplare der Censurcomität über-
geben werde.

Dorpat, den 29. November. 1844.

Censor Sahmen.